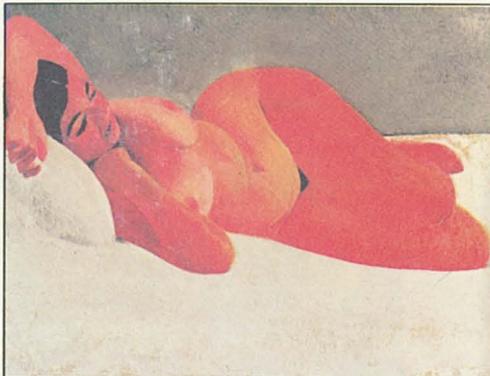

Rafael Caria
Só tornat a Sant Julià

Poemes

Edicions La Celere

Rafael Caria
Só tornat a Sant Julià

Edicions: Tipografia "La Celere"
Carrer V. Emanuel, 133
07041 l'Alguer - Tel. 95.15.95

Rafael Caria
Só tornat a Sant Julià

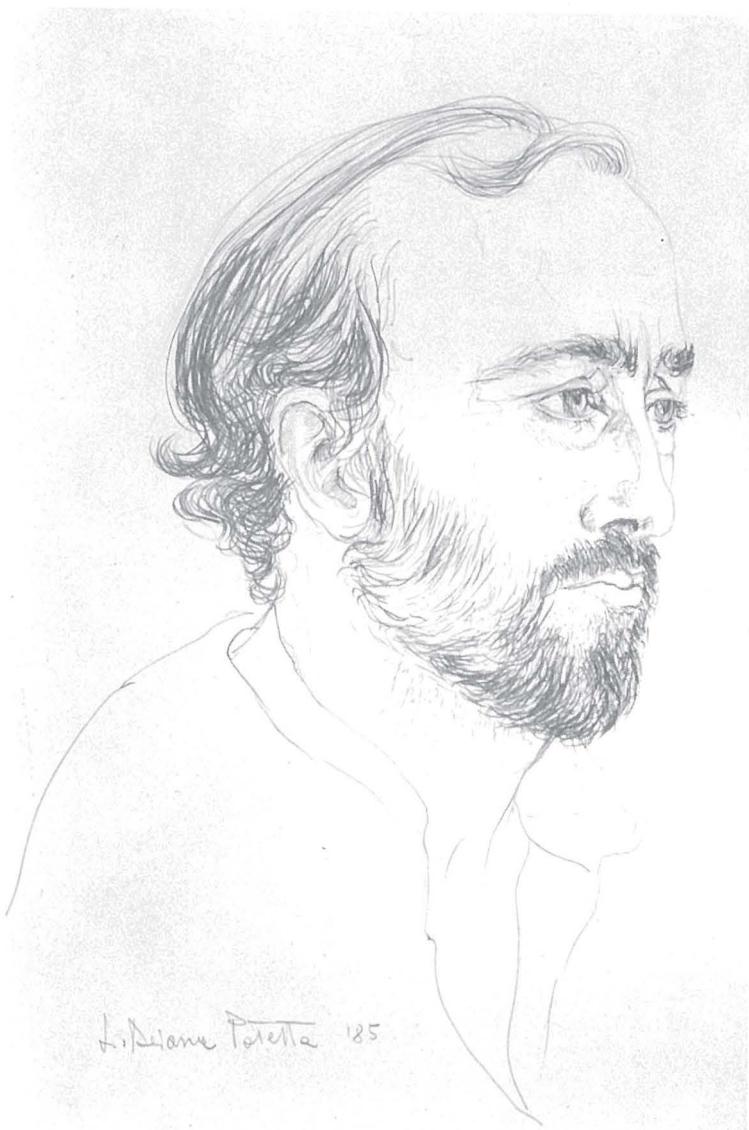
Poemes traduïts del Català
a l'Italià pel mateix Autor.

Textos musicats per Matilde Salvador.

Pròleg de Jordi Carbonell.

Edicions "La Celere" l'Alguer

L. Diane Potette 185

Nota de l'Autor

PER CERT, AQUEST meu primer recull de poemes, mai no hauria vist la llum del dia si uns fets així dits “incidentals” d'aquests darrers dos anys, no haguessin influït en la meva vida.

Les meves inquietuts culturals van pels camins de la recerca, de la història del nostre dialecte català, així com de la nostra Ciutat, més que no pas com a poeta.

Dintre d'això i d'altres inquietuts paral·leles, la poesia ha estat de debò, l'inconfessat “peccat de joventut”. He cultivat la poesia i la llibertat, l'una complementària a l'altra i l'haver estat lliure com a poeta, m'ha permés de ser lliure també com a home, dins d'aquest micro-cosm alguerès, en el qual navego, contradicció entre les contradiccions. I d'altra banda, no es pot estimar la vida, contradicció de la mort, si no es considera la vida mateixa com essència de la llibertat i per a nosaltres, possibilitat suprema de modificar l’“ordre” que altres han establert per a nosaltres.

Aquest “ordre” vol que els algueresos no segueixin essent poble, lliure del menester a casa seva, amo de la terra, de la mar i de les costes (el cel ja fa temps no és més nostre) i sobretot orgullós de la seva història i de la seva identitat. Pel damunt de tot, doncs, aquest primer recull de poesies, vol ésser principalment un cant de llibertat i de solitud. L'il·lusió i la solitud, no deixen d'ésser els dos

elements complementaris del meu ideal de vagabundejar.

Ara que he sortit fora de la meva gairebé total “clandestinitat” poètica, no puc amagar que a aquest “sofert” pas, ha contribuït fonamentalment una artista prestigiosa del País Valencià: Matilde Salvador. Considerada un dels més grans compositors vivents de la Península Ibèrica, Matilde Salvador, és un personatge de la història artística contemporània que, per cert, mai ha claudicat, ni durant ni després de la dictadura.

Una artista que, com diu un dels seus biògrafs, Josep Doménech i Part, Director de l’Institut Valencià de Musicologia, “pertany des dels seus orígens a una especialíssima raça de dona, a una estirp cada dia més escassa d’ésser humà, la qual ha conjugat una línia de conducta personalíssima amb un rigor professional sense cap concesió”.

A la gratitud per la seva amistat i a l’admiració personal que li porto, s’ajunta el devot obsequi que tinc pel prof. Jordi Carbonell que em presenta al món literari català i sard amb el seu rigorós i vibrant pròleg.

No cal dir que la personalitat de Jordi Carbonell és culturalment vinculada amb Sardenya, des de fa més de deu anys a aquesta part, essent catedràtic de llengua i literatura catalanes a l’Universitat de Càller, encara que el seu raig d’acció promocional i científica sigui de caràcter senzillament europeu.

Al costat de l’home de cultura existeix també un Jordi Carbonell, ferm demòcrata i antifranquista, empresonat i torturat sota la dictadura, un home com pocs he conegut.

Aquest llibre ha tingut l’honor d’aquestes dues prestigioses firmes que, més enllà de la meva modesta perso-

na, honoren la meva “petita patria algueresa” que esper sigui sempre més digna i orgullosa de la seva identitat catalana. També més enllà dels dos personatges hi són dues pàtries, el País Valencià i Catalunya, quasi a simbolitzar envers l’Alguer una nova i més concreta solidaritat espiritual i cultural entre pobles agermanats per rastres d’una mateixa història nacional. Un triangle d’esperança pel futur, ho definiria, mes també un senyal d’obsequi i de presència viva al II Congrés Internacional de la Llengua Catalana, en acte, en aquests mesos, en les més importants ciutats dels Països Catalans.

Que aquesta estrena sigui de bon auspici per a un nou i fructuós camí editorial a l’ensenya del progrés de la nostra Ciutat i de la identitat cultural del nostre poble.

R.C.

M’és agrai’t recordar la presència en aquest llibre de dos dibuixos, obra d’una pintora algueresa, Luisella Deiana Patetta, ja apreciada a nivell nacional de l’Estat Italià. Espero que aviat el seu art sigui conegit també en les terres de llengua catalana. Evidentment no puc deixar de senyalar tampoc la preciosa i útil col·laboració de la meva dona i de la seva germana Fabiola Ches-

sa Lobrano, que han revisat els textos i la traducció en llengua italiana. Contextualment m'és agraït senyalar la col·laboració del famós escriptor català, Vicenç Riera Llorca, amb el qual he perfeccionat el criteri lingüístic dels textos originals. He coneixut eixa persona exquisida i acollidora per intercessió d'una gran amiga de Malgrat de Mar, Elvira Aragonés i Morell, que ha promocionat els meus contactes amb la millor intel·lectualitat del Maresme. Vull expressar el meu agraïment a la Regió Autònoma de Sardenya per haver patrocinat la publicació, testimoniatge concret de sensibilitat cultural envers la minoria de llengua catalana, i a Gegge i Gianfranco Russino, Editors i amics d'antiga data, als quals va el merit d'anar enriquint la breu història editorial de la nostra Ciutat. En fi, no puc deixar de recordar la preciosa col·laboració de tots els tècnics de la Tipografia "La Celebre" i en particular la dels gràfics Paolo Calaresu i Claudio Pinna.

Pròleg
de Jordi Carbonell

LA POESIA ALGUERESA MODERNA, a partit dels incipients contactes entre Ignasi Pillito i M. Milà i Fontanals i dels que Francesc Martorell i Penya establí de nou entre l'Alguer i Barcelona (Scanu, 1970a, 10; Caria, 1981, 14) s'ha anat movent entre, d'una banda, els tocs localistes i sentimentals del romanticisme vuitcentista i, de l'altra, els populares que procedeixen sobretot de la tradició formal dels goigs, religiosos o profans (Toda, 1903, 115; Scanu, 1970a, 10; Caria, 1981 i 1984, 183; Bover i Font, 1984). L'alguerès Josep Frank, que publicà algunes poesies a "Lo Gay Saber", entroncava així amb els criteris vigents entre els poetes de la Renaixença al Principat, a les Balears, al País Valencià i al Rosselló.

La Renaixença tingué el mèrit de transformar la literatura catalana de privada en pública, de desconfiada en refiada, però els models literaris inicials s'hi anaren mantenint més enllà del que era convenient per a crear una literatura nacional i no simplement regional i al corrent de les transformacions que s'anaven produint a la literatura europea. N'hi ha prou amb recordar que Verdaguer era vint-i-quatre anys més jove que Baudelaire, que començà a escriure quan ja havien estat publicades *Les fleurs du mal* i que era contemporani de Mallarmé, de Verlaine i de Rimbaud, per a adornar-se que, tot donant per descomplicada la qualitat de l'obra verdagueriana, era escrita al mar-

ge del moviment poètic europeu contemporani.

La creació d'una cultura - no sols una literatura - nacional catalana moderna i racionalitzada és projectada i duta a terme per un nou moviment que supera les limitacions de la Renaixença: el Modernisme. En el terreny de la poesia, es produueix amb Maragall. Carles Riba ha arribat a suggerir que, almenys una part de l'obra maragalliana "corresponia a tot un nou orientament realístic de la cultura catalana; si és que la cultura catalana no naixia, comptat i debatut, d'aquest nou orientament". (Riba, 1967, 274).

En canvi, la transformació que el Modernisme aportà i d'altres moviments posteriors confirmaren o orientaren no sembla haver repercutit a l'Alguer, malgrat els retrobaments (Tramontane, 1961; Caria, 1984) fins en un moment molt tardà. En la poesia profana, Ballero De Candia (1951a i 1951b) apareix com un fet aïllat, que fa la impressió de no connectar popularment a l'Alguer: en la seva poesia hi trobem, però, ressons del Noucentisme català i preocupacions fordes pels problemes del món. En el camp de la poesia religiosa o moral, cal arribar fins a Francesc Manunta (1970, 1976, 1981) i Antoni Coronzu (1872) per a trobar ressons moderns i universals, però tots dos publiquen sobretot a Barcelona. La poesia profana d'escriptors com Catardi (1971a, 1971b) o Sari (1980, 1984), que publiquen sobretot a Sardenya, es manté dins la línia dialectal, sentimental i tradicional. No faré ara l'inventari de tots els poetes situats dins aquesta línia: em limito a citar-ne dos exemples significatius amb arrelament popular, que han arribat a recollir en llibres llur producció esparsa i que tenen una gran importància per al manteniment de l'ús escrit de la llengua catalana a l'Al-

guer. El sentiment local dels dos poetes citats pel que Marina Romero anomena "la piccola patria catalana" (Romero, 1980), apareix també a les poesies esparses i a les antologies de molts d'altres poetes algueresos contemporanis, sovint presents a les antologies i estudis (Català i Roca, 1957a i 1957b; Ballero De Candia, 1961; Scanu, 1964 i 1970b).

El recull de poemes que avui veu la llum no es troba, al meu entendre, dins la línia localista. L'obra de Rafael Caria, tot i ésser plenament arrelada a l'Alguer i a Sardenya - fins i tot en el títol: *Só tornat a Sant Julià* -, significa la plena incorporació de la poesia algueresa dins els corrents poètics catalans del segle XX amb tots els honors. Reflecteix, paral·lelament a l'obra de poetes com Pere Quart (Joan Oliver) i Salvador Espriu, una fonda preocupació per la realitat social i ambiental del propi país: no pas, però, d'una manera idealitzada a l'estil dels romàntics, sinó sotmesa a una anàlisi crítica. I l'adhesió crítica no comporta un tancament, sinó una obertura de Sardenya mar enfora. Hi traspua així mateix la preocupació per problemes humans普遍s referits a la vida i a la mort.

Les solucions estètiques de Caria jo crec que es troben molt relacionades amb la seva inquietud viatgera. Els viatges a la Península Ibèrica per part d'escriptors algueresos es reprengueren des del I Congrés Internacional de la llengua catalana (Congrés, 1906) al qual assistiren i presentaren comunicacions els algueresos Ciuffo (ample estudi a Esu, 1974) i Palomba (1906, 1909, 1911). D'altres escriptors els continuaren - Catardi, Salvietti, etc. - ran del retrobament de 1961, en què Carmen Dore "actuà d'intermediari entre la generació vuitcentista i la ge-

neració algueresa de postguerra” (Caria, 1984, 185). El més sovint present a Catalunya fou Scanu, que també hi publicà (1970a, 1970b, 1979) i llegí un parlament en la sessió de clausura del Congrés de Cultura Catalana (8 de desembre de 1977). Scanu, però, no figura a la llista de congressistes. El que sí que hi figura és Caria (Congrés 1977, 4, 191), l’únic alguerès. Aleshores ja feia temps que Caria era l’ambaixador volant de l’Alguer a tots els Països Catalans, on ha fet conferències, ha participat en jurats de premis i ha exercit una tasca entusiasta de representació algueresa, que, juntament amb l’obra d’criptor, li ha valgut, l’any 1982, el Premi “Sant Jordi” de la generalitat de Catalunya.

Però erraria qui pensés que tota l’activitat viatgera de Caria l’ha desarrelat de l’Alguer. *Só tornat a Sant Julià*, la bella elegia que enceta el present volum i li dóna nom, és un testimoniatge explícit d’aquest arrelament. El record de l’àvia desapareguda - l’àvia és un tema tractat també magistralment pel poeta rossellonès Josep Sebastià Pons - es fon amb l’afirmació dels darrers versos:

Del tou niu
les parets se troben,
del tou arbre
hi són les raguines.

En d’altres ocasions, l’Alguer és vist amb un ale poètic i amb amorosa crítica. N’és un bon exemple la poesia *A punt d’albada*. La bellíssima estrofa inicial que ens descriu l’alba a la ciutat:

Avui
t’he mirat
de Sant Julià

quan la brisa
rosada
s'alçava del mar,
com vela
lleugera.

L'ambient poètic creat no duu, però, a l'evasió, sinó a la crítica reverent:

Ara, perdona'm
si et dic el que pens,
mes jo crec
que tu tenguis
ben altres
vergonyes
d'amagar
a l'escàndol del sol
que el tou sexe,
Alguer mia.

I aquesta consciència crítica es troba fins i tot en el *Cant d'afermació*:

Só alguerès
ho sé
de sis segles,
no obstant pugui
dir,
i ho dic
honestament,
que aquesta terra
mare,
per a nosaltres
sigui ingrata,

àrida
i a voltes
també covarda.

En el joc poètic, la realitat sarda despunta arreu en el lligam home-país: la *vegetació* - “no crec / que tots els païssos de la terra / tenguin / boscos d’oliveres / així verds / i perfumats”, “On són les mates / de murtra / d’arboix / i romaní / que no hi veig / fulles / ni pardals?” -; les *gavines* - “m’agradaria que un núvol de gavines / accompanyés sobre la mar / el meu vaixell de mort”, “lloques marines / pinten / lo cel / d’un desig / de vida” -; el *vent*, - “la calma del vent”, “en la gran / illa / del vent i / de la calma, / Ich-nussa”, “seguiré mirant / el vent / amb ulls d’esperança” -; les *pedres* i els *monuments* - “tombes antigues / i silenci de mort / entorn a pedres / fal·liques” -. Desfilen davant nostre les imatges, agombolades amb amor i amb esperit crític, de la terra sarda. Car, obert com és a les terres de ponent, lligat com se sent a la tradició cultural catalana, és Sardenya sencera, amb la seva geografia i la seva gent, que es troba al cor del poeta. També, en això transcendeix l’estricte localisme de la poesia anterior. Caria té una idea de Sardenya - tot un capítol és intitulat “D’aquesta vella terra, d’aquesta antiga illa” - i ens la fa viure poèticament:

Com pedres,
si Déu vol,
tornarem
a aquesta
Sardenya
per trobar
el que resta
de les nostres
raguines.

La funció de la mar en la poesia de Caria - com a tota la poesia catalana moderna (Bastardas, 1985) - és fonamental: és el símbol de l'obertura de l'Alguer i tot Sardenya al món. No és un cinyell ni un simple tema poètic, és un símbol, un camí múltiple: és el camí que mena a la "pàtria antiga", amb el poble de la qual el poeta comparteix anhels i angoixes (*Retrobament*); és el camí que mena arreu ("els camins infinitos del vent i de la mar"); és la matèria de les arrels profundes (*Raguines*: "Són fêtes / d'algua / marina"); és quelcom d'entranyable (*Sento la mar*: "sento la mar / endins, / . . . / la mar que ha dut / la història / i el català llenguatge, / . . . la mar d'on / tot ve / i on tot / retorna / . . ."); *D'aquesta mar*: "mar amiga"). La mar qualifica la terra ("terra marinera"); és el tema de conversa amb "un companyó / de minyonia / que em parla / de la terra / de la mar / i d'ell mateix, / pròxim / a fer vela". Pel damunt de tot, la mar no separa, sinó que "ens agermana" (*No era un dia qualsevol*).

He parlat de la mort i la vida, com a obsessions del poeta. La vida és cantada sobretot a través de l'amor: els delicadíssims versos del *Paisatge nocturn* constitueixen un variat i poderós cant amorós:

I bressolava
el mar
i amb nosaltres
les flors
i les ginestes.

Rafael Caria ha trobat una forma lingüística d'expressió que, sense perdre el seu arrelament al parlar quotidià a través d'una selecció de mots algueresos - unes vegades clàssics, unes altres dialectals, i fins algun sardisme i al-

gun italianisme passats pel sedàs alguerès -, exemple participatiu que sens dubte serà útil per al futur de la llengua dels algueresos com a vehicle de cultura, assequible també a la resta de catalanoparlants. És la via per a la participació lèxica del dialecte alguerès a la llengua comuna de cultura ja iniciada amb l'aportació que féu Antoni Era del mot *llumí* - un sardisme del català culte contemporani - que tanta fortuna ha fet.

Voldria, encara, subratllar que, seguint una constant de la poesia algueresa moderna, Caria ha optat per un vers lliure, que, a través de l'arrenglerament físic en versos, dóna expressivitat a determinats sintagmes, que són així posats en relleu. El ritme intern dels poemes i llur disposició física es combinen amb l'anhel de llibertat del poeta de manera que l'estruturació en versos no resulta arbitrària sinó un mecanisme que n'augmenta l'expressivitat.

Al món literari alguerès i català general ha aparegut una nova veu. És la veu d'un poeta autèntic, d'un home que estima el món i li plau de viure-hi, d'un ciutadà conscient de les seves responsabilitats, que per mitjà del missatge poètic esdevé consciència sensible de la seva gent, anhel de llibertat que ha trobat la seva forma d'expressió.

Jordi Carbonell,
Universitat de Càller.

REFERÈNCIA BIBLIOGRÀFICA

- Ballero De Candia, Antoni. 1951a. *Música de serenades* (L'Alguer, La Celere).
- Id. 1951b. *Vida* (Barcelona, Barcino).
- Id. 1961. *Alghero, cara de roses* (Càller, Fossataro).
- Bastardas, Joan. 1985. “*Els camins del mar*” en *la poesia catalana del segle XX*, “Homenatge a Antoni Comas. Miscel·lània in memoriam” (Barcelona, Universitat, Facultat de Filologia), 39-54.
- Bover i Font, August. 1984. *Els goigs sards dins Els catalans a Sardenya*, a cura de Jordi Carbonell i Francesco Manconi (Barcelona, Enciclopèdia Catalana, 105-110). Edició italiana simultània (Càller, Consiglio Regionale della Sardegna).
- Caria, Rafael. 1981. *Introduzione a Eduard Toda i Güell, l'Alguer. Un popolo catalano d'Italia* (Sässer, Gallizzi).
- Id. 1984. *Els “retrobaments” a l'Alguer els segles XIX i XX*, dins *Els catalans a Sardenya*, citat, 183-186.
- Català i Roca, Pere. 1957a. *Invitació a l'Alguer actual*, “Biblioteca Raixa”, 24 (Palma de Mallorca, Moll).
- Id. 1957b. *Els escriptors catalans a l'Alguer, avui*, “Quart Creixent” (abril 1957), 18-21.
- Catardi, Rafael. 1971a. *Rimas algaresas*. Testi dialettali trascritti in grafia italiana e corredati di traduzione in lingua (l'Alguer, La Celere).
- Id. 1971b. *Rimes alguereses*. Poesies en vernacle alguerès, “Biblioteca algueresa”, 3 (Barcelona, Barcino).
- Congrés 1977. *Congrés de Cultura Catalana*, 4 vols. 1-3: *Resolucions*; 4: *Manifest i documents* (Països Catalans, Curial / 62 / La Magrana / Laia / Moll / Tres i Quatre / L'Estel / Turmeda / Abadia de Montserrat, 1978).
- Congrés 1906. *Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana*, (Barcelona, Joaquim Horta, 1908).
- Coronzu, Antoni. 1972. *Mosaic*, “Biblioteca algueresa”, 4 (Barcelona, Barcino).

- Esu, Anna Bonaria. 1974. *L'opera di Antonio Ciuffo (Ramon Clavell) nella Storia della letteratura Catalana*. Tesi di Laurea, relatore Francesco Alziator (Sàsser, Facoltà di Magistero).
- Fort i Cogul, Eufèmià. 1975. *Eduard Toda, tal com l'he conegut*, “Biblioteca Abat Oliba”, 6 (Montserrat, Publicacions de l'Abadia).
- Manunta, Francesc. 1970. *Les veus*, “Biblioteca algueresa”, 2 (Barcelona, Barcino).
- Id. 1976. *Aigües vives*, “Biblioteca algueresa”, 5 (Barcelona, Barcino).
- Id. 1981. *Llavors de llum* (L'Alguer, Del Sole).
- Palomba, Joan. 1906. *Grammatica del dialetto algherese moderno* (Càller-Sàsser, Montorsi).
- Id. 1909. *Attraverso la letteratura catalana* (Sàsser, Satta).
- Id. 1911. *Tradizioni, usi e costumi di Alghero*, “Archivio Storico Sardo”, VIII, 211 ss.
- Riba, Carles. 1967. *Obres Completes*, II, “Clàssics Catalans del segle XX” (Barcelona, Edicions 62), vol. II.
- Romero, Marina. 1980. *Rafael Sari e la piccola patria catalana*, estudi preliminar a Rafael Sari, *Ombrà i Sol*, citat.
- Sari, Rafael. 1980. *Ombrà i sol*. Poemes de L'Alguer, “I grandi poeti in lingua sarda” (Càller, Della Torre).
- Id. 1984. *Ciutat mia (Pà de casa)*. Poesie di Alghero, “I grandi poeti in lingua sarda” (Càller, Della Torre).
- Scanu, Pasqual. 1964. *Alghero e la Catalogna*, 2 ed. ampliada (Càller, Fossataro) (1 ed.: 1962).
- Id. 1970a. *Introducció a Joan Pais, Gramàtica algueresa*, “Biblioteca Algueresa”, 1 (Barcelona, Barcino).
- Id. 1970b. *Poesia de l'Alguer* (Tarragona, Diputació Provincial).
- Id. 1979. *Vincles entre Tarragona i l'Alguer*, “Episodis de la Història”, 241 (Barcelona, Dalmau).
- Toda, Eduard. [1903]. *La poesía catalana a Sardenya* (Barcelona, La Ilustració Catalana). (Algunes atribueixen aquest llibre, imprés sense data, al 1888 segurament per confusió amb un article de títol semblant publicat a “La Veu de Montserrat”

el 12 de maig de 1888, Fort, 1975, 95).
Tramontane. 1961. Número de "La Tramontane. Revue du
Roussillon. Art et Littérature", dedicat al *Retrobament de
l'Alguer* (Perpinyà, agost 1961).

Rafael Caria
Só tornat a Sant Julià

*A Anamaria i Joan Baptista,
mos estimats pares.*

Dins la memòria

Só tornat a Sant Julià

A Angeleta Nuvoli, la mia estimada bisàvia, que va batejar lo meu primer viatge cap a ponent, perquè agraeixi lo meu retorn a Sant Julià i l'immudat record.

Só tornat a Sant Julià
després de tant,
en una tarda
d'estiu.

A poc vaig
per la caminera
d'herbes quasi plena,
los ulls contemplen
la casa
i te veig;
no he pensat
que l'última tarda
per a tu
és arribada,
sés allà, o jaia,
a la plaça ja obscura,
seguda a la porta
i en silenci
resant...

Ara del temps record
l'edat primera
en aquell humil lloc
passada, quan tu
los fruits me daves
de la nova acollida,
i quan la tarda,
més que el vent
no enteníem
xiuletar entre les fulles
jo resava amb tu:
“Al llit me colguí
set angles hi trobí...”*
I mentre el cor se tremola,
se tremola pel trist
record,

obr els ulls
i no veig ningú.
Del tou niu
les parets se troben,
del tou arbre
hi són les raguines.

febrer 1967

Retrobament

*A Jordi Pujol, President de
Catalunya, que he tingut
l'honor de conèixer.*

I.

T'he retrobat, mare, un dia
d'un mes de març, com tants altres,
desembarcant d'aquell vaixell de Gènova
que de temps immemorable
arriba al teu port a dies alterns.
Quina impressió m'havies fet, mare antiga,
trepitjant la teva terra grisa,
de cara un mar tan blau
del qual, encara infant, havia mamat
la teva noble llet maternal.

II.

Era nel 1969, recordes?
Jo el record bé encara avui,
aquell gris malalt de la teva cara
i aquells solcs sobre el teu cos:
memòries de trinxeres ja florides
de la sang dels teus màrtirs
i de guerres mai vençudes contra l'invasor.

III.

Sabia poc i res de tu, mare,
i tu no em responies a les preguntes indiscretes
que jo, com un nen de cinc anys, et proposava:
això passava a la Plaça de Sant Jaume,
al Barri Gòtic o al Fossar de les Moreres...
les paraules de la nostra llengua,
les teves paraules, que al cap em ressonaven,
eren tancades en les gàbies invisibles de la por
de les quals sortien sols a la nit per estimar-se
amb les altres, com amants clandestins.

IV.

M'era difícil, mare, comprendre
el pes de tanta història i sobretot
aqueell gris per tot arreu i aquell silenci
en armes que angoixava els meus passos
infantils de vegades imprudents per l'edat.
Allà a les Rambles, davallant al port,
eren els dies que els poetes gitaven
pedres al vent, recordes?
i recordes les proclemes sedicioses
llançades dels balcons als sardanistes?

V.

A plaça Catalunya, al contrari,
els joves cremaven ensenyes forasteres
de cara als teus ulls de cristall;
i les cadenes, mare, les cadenes
(mai no vistes tan llargues fins aleshores) i ells:
Josep, Lluís, Enric, Jordi, Maite, Marta...
puny alçat, pas malferm i la senyera
amb les quatre barres premuda
al pit, em passaven davant
com els grans d'un rosari...

VI.

És així, mare, que he descobert
d'haver una bandera, la mateixa
del meu petit país, i tants
germans tancats a la presó.
Tot això em pujava a la memòria
aquell matí boirós i fred
sobre el pont d'aqueLL vaixell
que del teu port va, a dies alterns,
cap a llevant; és alhora que al crit
de l'adéu he començat a plorar
en companyia de les gavines.

Raguines

*Als estimats amics
de Castelló i de València.*

Són fetes
de tombes
antigues,
de torres,
de pedres
i d'invictes
muralles
que conten
rondalles
de boques
de foc.

Són fetes
de mates
salvatges,
de queves,
de tanques
i de vinyes
immenses
que oloren
de pàmpols
i grans
de or.

Són fetes
d'algua
marina,
de gussos,
de redes
i d'estraques
llampares
que esperen
niant-se
la fi
de la nit.

Són fetes
de tu, de mi
de mosaltros,
del nostre
llenguatge
i de blancs
llançols
que esbaten
al vent
les nostres
raguines.

Cant d'afirmació

*Homenatge a Salvador Espriu,
poeta d'Arenys de Mar.*

Só alguerès
ho sé
de sis segles,
no obstant pugui
dir,
i ho dic
honestament,
que aquesta terra
mare,
per a nosaltres
sigui ingrata,
àrida
i a voltes
també covarda.

Só alguerès
ho sé
de sis segles,
i malgrat
aquesta mia
atàvica vellesa
m'emocion
com un jove
quan veig
lo meu poble
pel carrer
o entop un companyó
de minyonia
que em parla
de la terra,
de la mar
i d'ell mateix,
pròxim
a fer vela.

Só alguerès
ho sé
de sis segles,
i ho vull ésser
encara
per quan campi
fins
a l' hora fosca
de ma vida
perquè estim
desesperadament
la mia terra
mare,
ingrata per a nosaltres,
àrida
i a voltes
també covarda.

*D'aquesta vella terra,
d'aquesta antiga illa...*

Boscos d'oliveres

*A Joan Peana, perquè el nostre
treball segueixi donant fruits.*

Diuen que
tot el món és país
però no crec
que tots los països de la terra
tenguin
boscos d'oliveres
així verds
i perfumats
com els nostres.
Diuen que
tot el món és país
però no he mai sentit
que en algun altre lloc
del món
se matin boscos
d'olivères
com aquí, on

impotent
assisteix
a la mort del tronc,
Crist de llenya,
i al plor silenciós
de les raguines.
Quin inútil holocaust
de la història
brujat en el foc
de la moderna
urbana
civilitat!

Terra mia

*A Marina Romero i Francesco
Manconi, la mia amistat
sardo-catalana.*

Lo dia és vengut i el sol
és ja alt, brillant:
és migdia!
Són aquestes jornades
lluentes
d'estiu
lo tou maquillatge
preferit
que al vespre
carregues
de colors més fortes,
gradualment:
del rosa al vermell,
del viola al blau
més profund.
I és al vespre
que el tou cos
es fa carn,
terra mia.

A punt d'albada

*A Franco Serio,
perquè la pensa com a mi.*

Avui
t'he mirat
de Sant Julià,
quan la brisa
rosada
s'alçava del mar,
com vela
lleugera,
destapant lo tou
cos
nu i cru
als ulls d'un sol
maliciós.
T'és vengut
espontani a
tapar-te
les secretes vergonyes,

fent-me riure
pel tou gest púdic i
infantil.
Ara, perdona'm
si et dic el que pens;
mes jo crec
que tu tenguis
ben altres
vergonyes
d'amagar
a l'escàndol del sol
que el tou sexe,
Alguer mia.

Calma de vent

*Als joves del meu país català
de l'Alguer.*

Calma de vent
al meu país:
l'equinocci val
el solstici.
El no fer res
és greu malaltia
si tens
divuit anys i tedi.
Aquest país, no ho veus?
té encara
terra i mar
i llevat en les entranyes,
mes sobretot és teu.
No perdis el bon temps
darrera les paraules
i no deixis el sender
de l'esperança.

És ver, el dret a viure
comença al naixement
i potser abans; però
és al naixement que
has rebut la llibertat
com penyora.

Esper sol que sobrevisquin les paraules

*Homenatge a Ramon Clavellet
poeta de la primera Renaixença
algueresa.*

On són les veles
del meu mar?
sempre de manco són
los gussos
i les lampares*
que d'aqueix port,
al vespre,
deixen
l'ormeig
per llaurar
les blaves algüies
del golf.

On són les mates
de murta,
d'arboix
i romaní
que no hi veig
fulles
ni pardals?
les han brujades
mans assassines
deliroses
de somnis
de riquesa,
així,
a poc preu:
trenta diners
per fer-ne un campsant
negre!

On és lo meu pòpul,
que no el trob més
al carrer?
ja fa temps que
no sent
veus de minyonets,
ni veig fadrines
en cerca
d'un bell jove,
o comares,
batorellant a la porta
o al vell pedrís;
també els homes
no davallen més
a les Quatre Cantonades*
a buscar treball
o a cridar
el senyor
la infàmia
del sou furt.

Tot sigui
anant,
en aquesta mia
ciutat marinera
vers lo curs
silenciós
del no-res.
Quan acabarà
aquesta inexorable
mort lenta
esper sol que
sobrevisquin
les paraules
just perquè
l'últim poeta
pugui escriure'n
la fi
en un epitafi.

Mir

*A Teresa i Josep Lluís Carod
Rovira, amics de Tarragona.*

Mir vers los tancats de la mia
memòria, aquesta tarda que tant me
recorda l'alçada de vela de la mia
primera joventut. Quantes albades
he viscut en aquesta costera recamada
i quantes vegades só tornat del nord
de mi mateix a acariciar la tua antiga
cara esculpida del mar i del vent.
Qui sap quan acabarà aquest desesperat
anar pels carrerons del meu temps perduto;
qui sap quan podré oblidar aquella
petita estació vora el port i aquelles
històries de vida i de poble, el meu, dissortat?
Com voldria ésser aquella gavina
que allà baix, als escol·ls de l'Olla*
canta, en aquesta tarda d'abril,
l'últim feix de llumera.

Sento la mar

*A Maribel Rodriguez, Montse
Canal, Francina La Plana,
Toni Miquel per recordar amb
afecte tots els amics del carrer
Sicília de Barcelona.*

Sento la mar
endins,
la mar blava,
la mar tendra,
la mar que ha dut
la història
i el català llenguatge
a ma petita
terra.

Sento la mar
endins,
la mar de mes riberes
de cristall,
la mar que aixeca
en vol
milers
de gavines,
la mar d'on
tot ve
i on tot
retorna,

la mar de ma
infantesa i
de ma vida.
Sento la mar
endins
i el desig
de salpar,
altra vegada.

La llengua dels meus avis

*Als meus nebots Andrea,
Gianfranco i Giulia perquè no
oblidin llur arrels.*

No m'il·lusion
que parlarem encara
per prou temps
la llengua dels meus avis,
amb la qual
petitet
he començat a conèixer
los cicles de la vida
i a mamar,
d'aquesta terra antiga,
la sabor de la mar
i del vent de llebeig
que, amb la sang, me corre
imetuós entre
les venes.

Ja el veig:
les paraules són
penjades a les bigues
de les cases
burgeses o
mig proletàries
com si fossin
peres de formatge*
o fruites hivernals
que se menjen
solament
els dies de festa.
És per això
que els dies de festa
com els meus aniversaris
he deixat de tastar
tot allò
que fa exòtic
i que se penja.

Lletra a Barceloneta en tres sonets

A l'illustre filòleg prof. Joan Coromines amb gratitud pels seus ensenyaments i per haver-me honrat de la seva amistat.

I.

Ja fa mesos que he començat a escriure
aquesta lletra oberta, per parlar-te del meu temps
i, en fi, de tots nosaltres, vençuts i
esclaus d'una mateixa forma de silenci.

I, no obstant tota la remor que sent
vora meu, de màquines que passen,
de televisions enceses i de músiques modernes
sincopades, el silenci persisteix

com si no hi visquessin, a aquesta ciutat marinera,
homens, dones, joves, vells i
criatures que pensen i parlen entre ells.

Crec que sigui en aquest pentagrama humà
la clau per llegir les blanques pàgines
de la tua recent història, Barceloneta.*

II.

Qui domina ha fet del silenci un altra iglésia
i un altre déu, ja adorats del tou pòpul de passa
dos-cents anys a aquesta part; d'aleshores
et sés engenollada per resar quatre lletanies.

Cega i presumida de la tua grandesa t'has fet
violentar lo sexe del primer vengut
i espargir als quatre vents les entranyes;
ara ja m'és clar lo cant del cigne

que s'alça del Port de les Ninfes*
principi i fi de la tua antiga història.
Doncs, no penis, manca poc temps i del tou cos

restarà un fosforescent ectoplasma que en les nits
de lluna plena, vagarà, plorant, pels carrers buits
llàgrimes de sal, i cada porta et serà tancada, Barceloneta.

III.

No fingis de no veure que la pols
és calguda sobre les paraules
resignades, com tu, a la calma del vent
com un quelsevol país equatorial.

Aquesta calma de vent té sabor de llua,*
no creus? també la llua, que vol dir tedi,
és però efecte del silenci: amb aqueixa
la gent no té ganes de se moure, ni de diure

ni de veure, ni d'entendre
el que passa a dins i fores d'ella;
i és així que a poc a poc et sés intoxicada.

Doncs, prega que s'alçí el vent
primer que els cutxos puguin fer festa
de la tua poca carn, Barceloneta.

Si volguessis

*Als meus adorats fills
Anamaria i Manuel Elia*

Si volguessis tornar
a la blanca saviesa
dels antics, basta
només voltar el cap
al teu entorn i
mirar la nostra terra
verda d'oliveres.
Fixa 't la imatge
del que queda i
llença el teu temps
en el immens espai:
comprendràs cap on va
el teu futur i la nostra
llibertat.

*Pastor de Pajasso**

*A Caterina
i Andreu Martinelli
i als seus bons fills.*

Les roques se són fetes
pedres,
les pedres queves,
les queves herba,
l'herba llet
i la llet
vida...
beneïdes siguin les tues mans
i el tou treball
pastor de la mia terra;
jo cerc en los tous passos
la mia vida,
en aquestes camineres
assuadades
la tua història sempre igual
la nostra història
construïda
pedra damunt de pedra
entre tanques
tancades
com una teranyina.

D'aquesta mar

*A Gegge i Gianfranco Russino,
meus antics amics.*

D'aquesta mar amiga
mir la nostra terra
a punt d'albada.
Qui ha creat el meu
país a aquesta latitud,
de cert, era un pintor.
Colors, espais,
contrallums i perspectives
em donen la idea
del gran artista,
però només la idea.
El disseny original
se l'és robat a poc a poc
el vent de la història.

Quan m'acomiadaré de tu

*A Matilde Salvador,
sense altres paraules.*

I.

Quan m'acomiadaré de tu,
petita anellada terra marinera,
esper sigui a la tardor, de capvespre,
quan les fulles es teixen de corall
i les dolços aigües setembrines
et preparen al llarg somni de l'hivern.

II.

Quan m'acomiadaré de tu,
voldria que un sol com un rovell
seguissi al Cap de Caça* lo meu
últim navegar cap a ponent; guanyaria
les indulgències de la cort celestial
si portés, vida enllà, una imatge tan bonica.

III.

Quan m'acomiadaré de tu,
m'agradaria que un núvol de gavines
acompanyés sobre la mar el meu
vaixell de mort; tindria la sensació
de viure la gran festa de retorn
a la mare primordial.

IV.

Quan m'acomiadaré de tu,
serà ben trist el nostre adéu
sense paraules; sí, dic sense paraules,
car no crec n'hi hauran moltes aleshores.
En el fons els vells no necessiten cerimònies
es saluden en silenci, amb un gest, dignament.

V.

Quan m'acomiadaré de tu,
petita anellada terra marinera,
ens mirarem als ulls profundament,
com dos antics, indòmits guerrers
així per l'última vegada.

Més enllà del nostre amor i odi,
més enllà dels somnis que hem perdut
a tu restarà la guarnisa de la història
a mi una barca a vela i els camins
infinitos del vent i de la mar.

*Badde 'e saligues,
homenatge a un bosc de teixos*

*A Elvia i Antoni Pinna
recordant les nostres
converses ecològiques.*

Verds, grocs i blaus
variats en gradacions i contrallums
els raigs del sol penetren
amb discreció la subtil penombra.
De fulles punxagudes esclata or
i argent de profundes venes;
de l'aigua bec la pau
ancestral d'un llarg silenci.
Alfabet secret de sons i de paraules
passos lleugers de mil potes,
el nou llenguatge m'atreu i
m'espanta al mateix temps;
cada cosa es mou màgicament
entre aquests arbres
sortits de la història.

Bosc encantat de gnoms i de
llegendes, el teu murmuri
desmesurat i tètric
persegueix el blanc somiar
de la tua raça, desesperada i sola.
D'aquests arbres s'han perdut
els rastres i el sentit de l'home.

*Com pedres**

*A Mario Melis, President de
Sardenya, amb l'auspici d'una
nova solidaritat sardo-catalana.*

Com pedres
llançades
en terres
obscures
construïm
la nostra
pobresa:
riquesa
pels altres!
Com pedres
davallem
pous
de minieres
per tocar
el silenci
invisible
dels morts:
què morts
ja som!

Com pedres,
si Déu vol,
tornarem
a aquesta
Sardenya
per trobar
el que resta
de les nostres
raguines:
eternes
històries
de lladres,
pirates
venguts
del mar.

D'aquestes pedres

*A Katia i Sandro Silan
amb el goig de citar-los.*

Tombes antigues
i silenci de morts
entorn a pedres
fali·ques;
verges infecundes
es preparen
a l'últim sacrifici.
És nit de lluna plena
sobre els nuracs*.
D'aquestes pedres
no han més sortit
herois ni el seny
de la Gran Mare*.

La dimensió del temps

Ramats,
pastors,
nuracs,
tombes,
esglésies,
ploradores,
venjances,
segrestats,
assassinats...
la dimensió
del temps i
de l'espai
es perd
davant
aquestes
pedres
fal·liques.

Germanor
i alliberament
són paraules
forasteres
en la gran
illa
del vent i
de la calma,
Ichnussa!*

Ídols de pedra

Port Torres,
Ottana,
Sarroc*,
laberint
dels vençuts,
el teu poble
minotaure!
Has deixat
d'adorar
la Dea Mare
i el Sardus Pater*
per aquests
déus pagans
venguts,
com ells lladres,
de la mar;

paga doncs
el càstig
dels teus
ídols
de pedra,
Ichnussa!

Confins del cel

Confins del cel
i de la mar;
lo món acaba
en la solitud
de l'horitzó visiu.
La història de l'home
corre impetuosa
fora d'aquesta
geografia social.
Que sigui
aquesta tua
una manera
de ser feliç
i lliure
Ichnussa?

Poemes solitaris

Els solcs no sempre són ferides

Hi eren també
blanques gavines
en aquell camp negre
llaurat de poc, un home
un jou de bous
de la manera antiga.
Els solcs no sempre
són ferides ni trinxeres,
depèn de com es miren:
home o gavina
en el solc
cadascú busca el seu
dret a sobreviure.

He tornat a somiar nous solsticis

*A Rosalba i Luigi Spanedda,
recordant Giulio.*

He tornat a somiar nous solsticis
en aquests vagabunds dies de malaltia
mentre d'aquells fils de seda transparents
he despenyat versos i paraules
esteses al sol de molts anys enrera.
He tornat a escriure nous poemes
i a buscar l'infinit vora meu
més enllà de la mort d'una ginesta.
Amor i mort, però no van
pel mateix camí de l'esperança.

Davant la mort

*A Jordi i Hortensia Carbonell,
amb afecte filial.*

Davant la mort,
i no és important que sigui
mort beneïda,
em ve difícil dir coses
sobretot quan les coses
són estades més que dites
i la resta són inútils paraules
que profanen un repòs,
no sempre,
però, a vegades, necessari.
Hi ha mort amb oli sant
i mort sense condiments
que pot ésser també així:
aixecar-te'n en un dia clar i net
i decidir, sense mirar enrera,
que al pròxim cap de setmana
començaràs un altre viatge,
una volta tant, sense pagar els drets
o demanar excuses a ningú

perquè creus d'ésser amo
de la vida i de la mort
i canviar, de tant en tant,
l'ordre de les coses.
Potser tins raó, company!
en fons, vida i mort, no són
les dues cares, les mateixes,
del breu camí de l'home?

Eixir fora de casa

*Homenatge a Miquel Martí
i Pol, poeta de Roda de Ter.*

Eixir
fora de casa
com cada dia
sense por
de les boires
matineres
esclatades
del ventre
de ma terra.

Eixir
fora de casa
encara una vegada
i trobar-me
a l'alba
amb el cutxo
del veí
amb el qual
tantes voltes
som anats
fins als escol·ls
per dir-nos
a capítols
la nostra vida
interior.

Ara
ja fa temps
que no ix
fora de casa
i que no veig
lo cutxo del veí:
tots dos
tenim por
de dir-nos
l'últim capítol
de la nostra vida.

Després vingué la vida

Estic
per complir
els meus quaranta-tres
aniversaris i,
encara avui,
no em pareix ver,
revisc la solitud,
l'ànsia i l'horror
d'aquell meu primer
cop d'ull
al balcó del món.
L'única nota dolça
d'aquells fatals
instants
fou la llet i
les blanques sines
de ma mare.

Després
vingué la vida.

Só nat,
en concret,
tantes vegades,
en aquesta buida
plenitud de silencis,
de tendresses, de violències,
d'esperances i
cada vegada
el naixement
s'acosta sempre més
amb el sentit
de mort.

De Pajasso la mar...

Quan tornaré

*Homenatge a Rafael Sari,
poeta de l'Alguer.*

Quan tornaré
te trobaré unflada
i bordellosa
ciutat de la mia infantesa.
En aquesta densitat
de gent forastera
la mia veu se perdrà
solitària
pels carrerons buits i
les paraules,
com cada estiu,
se penjaran en el sostre
del cel estrellat
d'on cauran
sobre la terra seca
amb les fresques aigües
setembrines.

Pajasso 1982

A Rita i Antoni Curedda.

Demà
te deixaré
Val de Pajasso,
i ja d'avui plor
lo tou encantat silenci
de grills i de cigales.
Me n'aniré vers ponent
per aquella caminera
blanca
de la qual só arribat
en un dia de solitud
plena
com la lluna
que en aquestes nits
vagabundes
m'ha fet companyia.

Demà
te deixaré
Vall de Pajasso,
per capbussar-me en la vida
quotidiana
d'aquesta mia ciutat
marinera
uniformada al passeig
pendular
de gent sense què fer
a la platja despullada,
a la droga matinera,
al furt de la terra;
i jo,
com sempre,
siguiré mirant
el vent
amb ulls d'esperança.

Aigua freda

*A Fabiola i Joan Lobrano,
afectuosament.*

Aigua freda
de font cristal·lina
on vaig a beure del meu mont
els eterns silencis
i el lent desgotar
de les paraules:
els records són part
d'aquestes roques
mil·lenàries.

Calma de mar

A Marta Texidó i Josep Consarnau, a Elvira i Xavier Aragonés recordant l'estada a casa nostra, Pasqua de 1985.

Calma de mar i
venterol
lleuger
de mestral.
El desig de pau
ompli
l'immens horitzó
de la mirada.
Al fons de la mar
s'aturen
els profunds
senders
de l'esperança.

Llàgrimes

Llàgrimes
de cristall
salat
i desert
de gavines
sobre
l'arena negra:
última
pre-anunciada
mort
del nostre
mar.

Vent de ponent

*A Luisella Deiana Patetta,
amb infinita gratitud.*

Vent de ponent
cançó d'aigües
i veles.
Silenci
d'estrelles
en aquesta immensa
mar.
La nit surt
de la foscor:
és llum
d'albada i
d'esperança.

Paisatge nocturn

Encara una vegada

*A Filly,
la mia petita gran meitat.*

Encara
una vegada
voldria parlar
amb tu
d'ahir,
d'avui i,
per què no?,
també
de demà,
si encara
creiem
d'haver
un demà.

Encara
una vegada
voldria respirar
amb tu
boires
matineres
mentre
lloques marines
pinten
lo cel
d'un desig
de vida.

Encara
una vegada
voldria esperar
amb tu
que lesombres
del sol
al tramont
tapin,
pietoses
los nostres
afanys
i després
deixaré que
els records
s'amarin
de la blanca
pols
del temps.

I bressolava el mar

Platja deserta
i arenes de cristall.
Sorties
nua
de la mar
blava,
ingènua i
temptadora.
Venies
com una ona
riallera
al meu
costat
amb la pell
mullada i
punxaguda.

D'un cop
les ginestes
han somrís:
tapaves
les tues sines
i el teu sexe
als ulls
indiscrets
de les gavines.

Contemplava
el teu cos
càlid
i tendre
sinuós i dolç
com la nostra
terra...
És llavors
que hem après
a mirar-nos
amb les nostres
mans
tancant
les paralles.

I bressolava
el mar
i amb nosaltres
les flors
i les ginestes.

Tu i jo
dues notes
d'un llarg
pentagrama;
tu i jo
carícia
d'una llàgrima
d'amor;

tu i jo
el solc,
la terra,
la llavor;
tu i jo
un sol cos
sense espai
i sense
fronteres;

tu i jo
el tot i el res
de dos grans
de sal;
tu, un somni
que dura de fa anys;
jo, etern presoner
d'un castell de boira.

Ara
ja em sento fos
en tu
i bec l'oceà
dels teus
ulls
i et bes el pit
i els llavis
els més tendres
mentre el vent
com fulles
ens aixeca
en vol.

Les cigales
ja no canten
més
i brises
d'amor
cavalquen
l'univers
dels nostres
cossos
esdevinguts
arena.
I bressolava
el mar
i amb nosaltres
les flors
i les ginestes.

Llacs profunds

Llacs profunds
i foscós,
a dins
he naufragat
tantes vegades:
los tous ulls,
misteriosos
com
la nit.

Novembre

A novembre
quan les últimes
paraules
seran portades
a lluny
pel mestral
i el buit
m'embriagarà
la vista,
gitaré crisantems
de la muralla
i pintaré
roses vermelles
amb les mies
memòries.

Pels camins del silenci

Miraves un buit
sense colors
del mirador que
de l'Escaleta*
domina l'immens blau
del nostre golf;
era la primera volta,
recordes?
poques paraules,
mans estrinyides
i dues llàgrimes
per brindar
a la nostra
solitud.
Després,
en companyia
de les estrelles,
som anats
pels camins
del silenci.

L'infinit

No-res i solitud a l'horitzó:
l'infinit és dins els teus ulls
tancat en una llàgrima.

Paisatge nocturn

Aquesta tarda
t'he esperat
en el sòlit
mirador
clandestí
on
els nostres
cossos
han begut
clariana
de lluna i
gotes
de fresca
rosada.

Aquesta tarda
seré
sol
a xerrar
amb el vent
d'històries
de vida i
de vides
sense
història.

Tornarem
com les roques
a fer part
d'aquest
metafísic
paisatge
nocturn.

Records de murtes i d'aigua salada

Me só segut als tous peus
company arbre d'oliva,
a reviure per un moment
l'últim penós comiat
del qual sés estat
irònic testimoni.
No creguis que no hagi
entès lo somrís
de les fulles
que murmurant
de rama en rama
devallen sobre el meu cos
per recordar-me que só
restat sol a respirar
l'olor de ma terra
i el perfum de les ondes
del mar.

Recordes quan, cariciós,
recamaves d'ombres
lo sou pit?
granítics mugrons
dels quals he mamat
el dolç i immudat gust
de la vida.

I ara
deixa que m'adormi
entre aquests
records perfumats
de murta
i d'aigua salada.

Profunds meandres del no-res

A Maite Casalta, sempre.

Profunds
meandres
del no-res
i vida enllà.
No hi hauran
més solsticis
ni canvis
de colors
per tu
en primavera;
cel i mar
núvols d'amor
i estels de
llibertat:
els teus ulls
s'han perdut
en l'infinít
d'una llàgrima
del temps.

Per recordar-te a la mia gent

No era un dia qualsevol

*Homenatge a Matilde Salvador composidora de Castelló,
País Valencià.*

No era un dia
qualsevol
mes l'onze de setembre
del vuitanta-quatre;
Plaça de Sant Jaume,
Diada Nacional,
dia dels morts
per la independència
per tots els catalans.
T'he conegit
entre les notes
sortides per encant
del perfum dels tarongers
de la mar que ens agermana
del vol d'una gavina.
T'he conegit
en un cant
de llibertat,
el nostre somni,
Matilde.

APÈNDIX

Nota biogràfica

RAFAEL CRIA neix a l'Alguer (Sardenya) el 1941. El 1968 guanya el primer premi de poesia als Jocs Florals de l'Alguer. El 1969 li ve atorgada la beca "Recasens" per a un primer sojorn d'estudis a Barcelona. La traumàtica experiència barcelonina feta al març de 1969, encara sota l'estat excepció imposat per a la dictadura, marca inevidatamente i per sempre la seva sensibilitat democràtica i antifeixista.

Fa conferències per tot arreu dels Països Catalans sobre l'Alguer, la seva història i tradicions i, fins i tot, fa parlaments a Montjuïc a la cloenda unitària de la primera campanya electoral a favor del retorn del President Tarradellas; anys després a Lleida, a Reus, al Palau dels Esports de Barcelona i a les Illes Balears.

Tornat a l'Alguer després de la seva primera estada a Barcelona dona impuls a la fundació de l'Agrupació Juvenil del Centre d'Estudis Algueresos de la qual n'esdevé president.

El 1971 funda l'Agrupació Cultural i Folklòrica "Alguer 80". Essent responsable de la secció cultural organitza mostres fotogràfiques antològiques sobre les tradicions del treball, religioses i artístiques catalanes a l'Alguer. Promou premis de poesia dialectal i premis de fotografia.

Denuncia en aquests anys la decadència estructural

del centre històric català i es promou, pel seu impuls, la primera crida en defensa de la llengua, de la cultura, de les tradicions i del centre històric amb la quasi total aprovació dels alguerencs.

El 1974 és elegit per primera vegada regidor del municipi alguerès. Dos anys després aconsegueix, el doctorat en dret. Són anys aquests d'intensa activitat política i de lluites radicals. En fet, el 1977 denuncia maniobres especulatives sobre zones de gran valor paisatgístic i ambiental al nord de l'Alguer. El mateix any és troba entre els promodors de la llei d'iniciativa popular pel bilingüisme a Sardenya i doncs a l'Alguer. A la presentació oficial de la llei a Càller, va fer la seva intervenció integralment en català-alguerès i fa el mateix a Sàsser i a Nuoro. El comité alguerès pel bilingüisme - presidit per ell - treu a la ciutat catalana el 10% de totes les firmes acollides a Sardenya. A final de 1977 anuncia, pels altaveus de l'aeroport on treballa, tota la informació relativa als vols, en català i en sard. (Per tal iniciativa és amonestat per la seva Companyia, contra la qual intenta una causa judicial que perd en primera i segona instància). Aquest afer va focalitzar l'interés de la opinió pública internacional. Per primera vegada, la problemàtica de la tutela de la llengua catalana a l'Alguer, surt fora dels confins de Sardenya. El mateix any introduceix a l'Ajuntament de l'Alguer, no sense eferveixents polèmiques, l'ús del català.

El 1978 guanya el Primer Premi de poesia "Città di Ozieri" i el mateix any l'Omnium Cultural de Barcelona li atorga un "Ajut de Treball" per acabar un estudi sobre "Història, llengua i Cultura catalana a l'Alguer". Promou amb una colla de joves el moviment independentista català de l'Alguer "Sardenya i Llibertat" aconseguint tres

escons al municipi alguerès en les eleccions del 1980 i 1981.

El 1979 fomenta amb un grup d'intel·lectuals el naixement del “Centre de Recerca i Documentació Eduard Toda” essent responsable de la Secció d’Història i Ciències Socials. Intensa esdevé la seva actitud viatgera per tot l’arc dels Països Catalans treballant en biblioteques, arxius i centres de documentació.

El 1981 publica l’obra d’Eduard Toda i Güell *L’Alguer, un poble català d’Itàlia* traduint-la a l’italià amb un llarg pròleg i nombroses notes critico-sistematiques. Per aquest llibre li ve atorgat el Premi Literari “Sant Jordi” de la Generalitat de Catalunya l’any 1982. El mateix any col·labora en la *Gran Enciclopedia Catalana* amb un assaig sobre la cultura contemporània a l’Alguer i també en la primera enciclopedia de Sardenya.

El 1984 publica dintre la renovada Guia de Sardenya del Touring Club Italià el capítol sobre l’Alguer i el seu territori. Realitza recerques sobre toponímia algueresa comparada amb la catalana. La Generalitat de Catalunya, através de la CIRIT li atorga una beca per a la seva aportació amb aquests estudis. Col·labora, junt amb altres autors, a l’obra *Els catalans a Sardenya* a cura de Jordi Carbonell i Francesc Manconi, patrocinada per la Generalitat de Catalunya i la Regió Autònoma de Sardenya. Ha també col·laborat en diferents diaris i revistes catalanes i sardes fent estudis sobre les nacionalitats europees. Té per acabat un assaig biogràfic sobre Ramon Clavellet, poeta renaixentista alguerès, i un estudi sobre la història del Cant de la Sibil·la a l’Alguer.

A l’octubre de 1985 la Fundació Jaume Primer de Barcelona li atorga el Premi Jaume I d’actuació Civica Catalana.

Traduzioni

SON TORNATO A SAN GIULIANO. Son tornato a San Giuliano dopo tanto, in una sera d'estate. Lentamente salgo per il sentiero di erbe quasi pieno, gli occhi contemplano la casa e ti vedo; non ho pensato che per te è arrivata l'ultima sera; sei là o nonna, sull'aia già scura, seduta vicino alla porta e in silenzio tu preghi... Ora del tempo ricordo la mia fanciullezza trascorsa in quell'umile sito, quando tu mi offrivi i frutti del nuovo raccolto e quando, alla sera, solo il vento sentivamo sibilare tra le foglie, ed io pregavo con te: "A letto me ne andai, sette angeli vi trovai"... E mentre il cuore sussulta, sussulta per il triste ricordo, apro gli occhi e non vedo nessuno. Del tuo nido son rimaste le mura, del tuo albero ci sono le radici.

RITROVAMENTO. I. Ti ho ritrovato, madre, un giorno di un mese di marzo, come tanti altri, sbarcando da quella nave genovese che da tempo immemorabile arriva nel tuo porto a giorni alterni. Che impressione mi facesti, madre antica, mentre calpestavo la tua terra grigia, davanti a un mare tanto blu, da cui, ancora bambino, succhiavo il tuo nobile latte materno.

II. Era il 1969, ricordi? io lo ricordo bene ancora oggi, quel grigio malaticcio del tuo volto e quei solchi sul tuo corpo: ricordi di trincee già fiorite per il sangue dei tuoi martiri, e di guerre mai vinte contro l'invasore.

III. Sapevo poco e niente di te, madre, e tu non rispondevi alle domande indiscrete che io, come un bimbo di cinque anni, ti rivolgevo: succedeva in Piazza San Giacomo, al Rione Gotico o nell'Ossario de "les Moreres"... le parole della nostra lingua, le tue parole, che nella mia testa risuonavano, erano chiuse nelle gabbie invisibili della paura da cui uscivano solo di notte per amarsi, con le altre, come amanti clandestini.

IV. Mi era difficile, madre, capire il peso di tanta storia e so-

prattutto quel grigiore in ogni luogo e quel silenzio in armi che angosciava i miei passi giovanili talvolta imprudenti per l'età. Lí, alle Rambles, scendendo per il porto, erano i giorni in cui i poeti buttavano pietre contro il vento, ricordi? e ricordi i proclami sediziosi lanciati dai balconi ai sardanisti?

V. In Piazza Catalogna, al contrario, i giovani bruciavano vessilli stranieri davanti ai tuoi occhi di cristallo; e le catene, madre, le catene (mai viste di così lunghe sino allora) e loro: Josep, Lluís, Enric, Jordi, Maite, Marta... pugno alzato, passo incerto e la bandiera con i quattro pali stretta al petto, mi passavano davanti come i grani di un rosario...

VI. È così, madre, che ho scoperto di avere una bandiera, la stessa della mia piccola patria, e tanti fratelli chiusi nelle prigioni. Tutto ciò mi saliva alla memoria quel mattino nebbioso e freddo sul ponte di quella nave che dal tuo porto va, a giorni alterni, verso levante; è allora che al grido dell'addio ho iniziato a piangere in compagnia dei gabbiani.

RADICI. Son fatte di antiche tombe, di torri, di pietre e di invitte mura glie che raccontano favole di bocche di fuoco.

Son fatte di macchie selvagge, di zolle, di tanche e di vigne immense che profumano di pampini e di grani di oro.

Son fatte di acqua marina, di gozzi, di reti e di stanche lampare che attendono, cullandosi, la fine della notte.

Son fatte di te, di me, di noi altri, del nostro linguaggio e di bianche lenzuola che schioccano al vento le nostre radici.

CANTO DI AFFERMAZIONE. Sono algherese, lo so da sei secoli, nonostante possa dire, e lo dico onestamente, che questa terra madre, per noi altri, sia ingrata, arida e a volte anche codarda. Sono algherese, lo so da sei secoli, e malgrado questa mia atavica vecchiezza mi emoziono come un bimbo quando vedo il mio popolo per strada o incontro un compagno della mia giovinezza che mi parla della terra, del mare e di se stesso, prossimo ad alzare la vela.

Sono algherese, lo so da sei secoli, e voglio esserlo ancora finché io giunga all'ora fosca della mia vita, perché amo disperatamente la mia terra madre, ingrata per noi altri, arida e a volte anche codarda.

BOSCHI DI OLIVI. Dicono che tutto il mondo è paese, però non credo che tutti i paesi della terra abbiano boschi di olivi così verdi e profumati come i nostri. Dicono che tutto il mondo è paese, però non ho mai sentito che in alcun'altra terra del mondo si uccidano boschi di olivi come qui, dove impotente assisto alla morte del tronco, Cristo di legna, ed al pianto silenzioso delle radici. Che inutile olocausto della storia bruciato nel fuoco della moderna urbana civiltà!

TERRA MIA. Il giorno è arrivato ed il sole è già alto, brillante: è mezzogiorno! Sono queste giornate luminose d'estate il tuo "maquillage" preferito che al vespro carichi di colori più forti, gradualmente: dal rosa al vermicchio, dal viola al blu più profondo. Ed è al vespro che il tuo corpo si fa carne, terra mia.

ALL'ALBA. Oggi ti ho osservato da San Giuliano, quando la nebbia rotata si alzava dal mare come vela leggera, scoprendo il tuo corpo, nudo e crudo agli occhi di un sole malizioso. Ti è venuto spontaneo nascondere le tue segrete vergogne, facendomi ridere per il tuo gesto pudico e infantile. Ora, perdonami se ti dico quello che penso: però credo che tu abbia ben altre vergogne da coprire alla luce del sole che il tuo sesso, Alghero mia.

CALMA DI VENTO. Calma di vento nel mio paese: l'equinozio vale il solstizio. Il non far nulla è grave malattia se hai diciott'anni e noia. Questo paese, non lo vedi? ha ancora terra e mare e lievito nelle viscere, ma soprattutto è tuo. Non perdere il buon tempo dietro le parole e non lasciare il sentiero della speranza. È vero, il diritto a vivere inizia alla nascita e fors'anche prima; però è alla nascita che hai ricevuto la libertà come pegno.

SPERO SOLO CHE SOPRAVVIVANO LE PAROLE. Dove sono le vele del mio mare? Sempre meno sono i gozzi e le lampare che da questo porto, alla sera, lasciano l'ormeggio per arare le acque blu del golfo.

Dove sono le macchie di mirto, di corbezzolo e di rosmarino che non vi vedo foglie né uccelli? Le hanno incendiate mani assassine deliranti sogni di ricchezza, così, a basso prezzo: trenta denari per farne un nero camposanto!

Dov'è il mio popolo, che non lo trovo più per strada? È da tempo che non sento voci di bambini, né vedo fanciulle in cerca di un bel giovane, o comari chiacchierare sulla porta o sul gradino. Anche gli uomini non scendono più alle "Quatre Cantades" in cerca di lavoro o a gridare al padrone l'infamia del suo sfruttamento.

Tutto continua ad andare, in questa mia città marinara, verso il corso silenzioso del nulla. Quando finirà questa inesorabile morte lenta spero solo che sopravvivano le parole, giusto perché l'ultimo poeta possa scriverne la fine in un epitaffio.

GUARDO. Guardo verso le tanche della mia memoria, questa sera che tanto mi ricorda l'alzata di vela della mia prima giovinezza. Quante albe ho vissuto in questa costa ricamata e quante volte son tornato dal nord di me stesso a carezzare il tuo antico volto scolpito dal mare e dal vento. Chissà quando finirà questo disperato andare per i meandri del mio tempo perduto; chissà quando potrò dimenticare quella piccola stazione vicino al porto e quelle storie di vita e di popolo, il mio, sventurato. Come vorrei essere quel gabbiano che laggiù, sugli scogli de l'"Ol-la" canta, in questa sera d'aprile, l'ultimo fascio di luce.

SENTO IL MARE. Sento il mare dentro, il mare blu, il mare tenero, il mare che ha portato la storia e la lingua catalana nella mia piccola terra. Sento il mare dentro, il mare delle mie scogliere di cristallo, il mare che alza in volo migliaia di gabbiani, il mare da cui tutto viene ed a cui tutto ritorna, il mare della mia fanciullezza e della mia vita. Sento il mare dentro ed il desiderio di salpare, un'altra volta.

LA LINGUA DEI MIEI ANTENATI. Non m'illudo che parleremo ancora per molto tempo la lingua dei miei avi, quella con cui da piccolo ho iniziato a conoscere i cicli delle stagioni ed a succhiare, da questa terra antica, il sapore del mare e del vento di libeccio che, con il sangue, mi corre impetuoso nelle vene.

Già, lo vedo: le parole sono appese alle travi delle case borghesi o semiproletarie come fossero caciocavalli o frutti invernali che si mangiano soltanto nei giorni di festa. È per questo che nei giorni di festa così come ai miei compleanni ho evitato di gustare tutto ciò che fa esotico o che si appende.

LETTERA A BARCELLONETTA IN TRE SONETTI. I. Già da mesi ho iniziato a scriverti questa lettera aperta, per parlarti del mio tempo e, infine, di tutti noi, vinti e schiavi di una stessa forma di silenzio. E, nonostante tutto il fragore che sento attorno a me, di macchine che passano, di televisori accesi e di musiche moderne sincopate, il silenzio persiste come se non ci vivessero, in questa città marinara, uomini, donne, giovani, vecchi e bambini che pensano e parlano tra di loro.

Credo che sia in questo pentagramma umano la chiave per leggere le bianche pagine della tua moderna storia, Barcellonetta. II. Chi domina ha fatto del silenzio un'altra chiesa e un altro dio, già adorati dal tuo popolo da oltre duecento anni a questa parte; da allora ti inginocchiasti per recitare quattro litanie. Cieca e presuntuosa della tua grandezza ti sei fatta violentare il sesso dal primo venuto e spargere ai quattro venti le tue viscere; ora mi è chiaro il canto del cigno che si alza dalla Baia delle Ninfe, principio e fine della tua antica storia. Dunque, non temere, manca poco tempo e del tuo corpo resterà un fosforescente ectoplasma che nelle notti di luna piena vagherà, piangendo, per le vie deserte, lacrime di sale, ed ogni porta ti sarà chiusa, Barcellonetta.

III. Non fingere di non vedere che la polvere è caduta sulle parole rassegnate, come te, alla calma del vento come un qualsiasi paese equatoriale.

Questa calma di vento ha sapore di "llua", non credi? Anche la "llua", che vuol dire tedio, è però effetto del silenzio: con questa la gente non ha voglia di muoversi, di parlare, di vedere, di capire ciò che succede dentro e fuori di sé; ed è così che pian piano ti sei intossicata.

Dunque, prega che si alzi il vento prima che i cani possano far festa della tua poca carne, Barcellonetta.

SE VOLESSI. Se volessi tornare alla bianca saggezza degli antichi, basta soltanto voltare il capo al tuo intorno e guardare la nostra terra verde di olivi. Fissati l'immagine di ciò che resta e lancia il tuo tempo nell'immenso spazio: capirai dove va il tuo futuro e la nostra libertà.

PASTORI DI PAJASSO. Le rocce son diventate pietre, le pietre zolle, le zolle erba, l'erba latte ed il latte vita... benedette siano le tue mani ed il tuo lavoro pastore della mia terra; io cerco nei tuoi passi la mia vita, in questi sudati sentieri la tua storia sempre uguale, la nostra storia costruita pietra su pietra tra tanche chiuse come una ragnatela.

DA QUESTO MARE. Da questo mare amico guardo la nostra terra all'alba. Chi ha creato il mio paese in questa latitudine, di certo, era un pittore. Colori, spazi, controluci e prospettive mi danno l'idea del grande artista: però soltanto l'idea. Il disegno originale se l'è rubato a poco a poco il vento della storia.

QUANDO TI LASCERÒ. I. Quando ti lascerò, piccola anellata terra marinara, spero sia in autunno, al vespro, quando le foglie si intessono di corallo e le dolci acque settembrine ti preparano al lungo sogno dell'inverno.

II. Quando ti lascerò, vorrei che un sole come un tuorlo seguisse a Capo Caccia il mio ultimo navigare verso ponente; otterrei le indulgenze della corte celestiale se portassi, nell'aldilà, una visione così bella.

III. Quando ti lascerò, mi piacerebbe che un nuvolo di gabbiani accompagnasse sul mare il mio vascello di morte; avrei la sensazione di vivere la gran festa di ritorno alla madre primordiale.

IV. Quando ti lascerò, sarà ben triste il nostro addio senza parole; sì, dico senza parole, giacchè non credo ce ne saranno molte in quel momento. In fondo i vecchi non necessitano cerimonie, si salutano in silenzio, con un gesto, dignitosamente.

V. Quando ti lascerò, piccola anellata terra marinara, ci guarderemo negli occhi profondamente, come due antichi, indomiti guerrieri così, per l'ultima volta. Aldilà del nostro amore e odio, aldilà dei sogni che abbiamo perso, a te resterà la cornice della storia, a me una barca a vela e le strade infinite del vento e del mare.

BADDE 'E SALIGUES, OMAGGIO AD UN BOSCO DI TASSI. Verdi gialli e blu, variati in gradazioni e controluci i raggi del sole penetrano con discrezione la sottile penombra. Da foglie appuntite scoppia

oro ed argento da profonde vene; dall'acqua bevo la pace ancestrale di un lungo silenzio. Alfabeto sconosciuto di suoni e di parole, passi leggeri di mille zampe, il nuovo linguaggio mi attrae e mi spaventa in pari tempo; ogni cosa si muove magicamente tra questi alberi usciti dalla storia.

Bosco incantato di gnomi e di leggende, il tuo sussurro smisurato e tetro persegue il bianco sognare della tua nazione, disperata e sola. Di questi alberi si son perse le origini ed il senso dell'uomo.

COME PIETRE. Come pietre lanciate su terre sconosciute costruiamo la nostra povertà: ricchezza per gli altri!

Come pietre scendiamo pozzi di miniere per toccare il silenzio invisibile dei morti: ché morti già siamo!

Come pietre, se Dio vuole, torneremo in questa Sardegna per trovare ciò che resta delle nostre radici: eterne storie di ladri, pirati venuti dal mare.

DA QUESTE PIETRE. Tombe antiche e silenzio di morti attorno a pietre falliche; vergini infeconde si preparano all'ultimo sacrificio. È notte di luna piena sui nuraghi. Da queste pietre non sono più usciti eroi né la saggezza della Grande Madre.

LA DIMENSIONE DEL TEMPO. Greggi, pastori, nuraghi, chiese, prefiche, faide, sequestri, assassinii... la dimensione del tempo e dello spazio si perde davanti a queste pietre falliche.

Solidarietà e liberazione sono parole straniere nella grande isola del vento e della calma, Ichnussa!

IDOLI DI PIETRA. Porto Torres, Ottana, Sarroch, labirinto dei vinti, il tuo popolo minotauro! Hai lasciato di adorare la Dea Madre ed il Sardus Pater per questi dei pagani venuti, come ladri, dal mare; paga dunque il castigo dei tuoi idoli di pietra, Ichnussa!

CONFINI DEL CIELO. Confini del cielo e del mare; il mondo finisce nella solitudine dell'orizzonte visivo. La storia dell'uomo corre impetuosa fuori da questa geografia sociale. Che sia questa tua una maniera di vivere felice e libera, Ichnussa?

HO RIPRESO A SOGNARE NUOVI SOLSTIZI. Ho ripreso a sognare nuovi solstizi in questi vagabondi giorni di malattia mentre da quei fili di seta trasparenti ho staccato versi e parole stesi al sole molti anni orsono. Ho ripreso a scrivere nuove poesie ed a cercare l'infinito vicino a me più in là della morte di una ginestra. Amore e morte, però, non vanno per lo stesso cammino della speranza.

I SOLCHI NON SEMPRE SONO FERITE. C'erano anche bianchi gabbiani in quel campo scuro, arato da poco, un uomo un giogo di buoi alla maniera antica. I solchi non sempre sono ferite né trincee, dipende da come si osservano: uomo o gabbiano nel solco ognuno cerca il suo diritto a sopravvivere.

DAVANTI ALLA MORTE. Davanti alla morte, e non è importante che sia morte benedetta, mi è difficile dire cose soprattutto quando le cose sono state più che dette e ciò che resta sono inutili parole che profanano un riposo, non sempre, però, a volte, necessario. C'è morte con olio santo e morte senza condimenti che può essere anche così: alzarti in un giorno chiaro e pulito e decidere, senza voltarti indietro, che il prossimo lunedì inizierai un altro viaggio, una volta tanto senza pagare i diritti o chiedere scuse ad alcuno perché credi di essere padrone della vita e della morte e di cambiare, di tanto in tanto, l'ordine delle cose. Forse hai ragione, compagno! In fondo vita e morte, non sono i due volti, gli stessi, del breve cammino dell'uomo?

USCIRE FUORI DI CASA. Uscire fuori di casa, come tutti i giorni, senza timore delle nebbie mattutine liberatesi dalle viscere della mia terra.

Uscire fuori di casa ancora una volta e trovarmi all'alba con il cane del vicino col quale tante volte siamo andati sino agli scogli per raccontarci a capitoli la nostra vita interiore.

Ora è da tempo che non esco fuori di casa e che non vedo il cane del vicino: tutti e due abbiamo paura di raccontarci l'ultimo capitolo della nostra vita.

DOPO VENNE LA VITA. Stò per compiere i miei quarantatre anniversari e, ancora oggi, non mi sembra vero, rivivo la solitudine, l'ansia e l'orrore di quel mio primo aprire gli occhi al balcone del

mondo. L'unica nota dolce di quei fatali istanti fu il latte ed i bianchi seni di mia madre. Poi venne la vita.

Son nato, in concreto, tante volte, in questa vuota plenitudine di silenzi, di tenerezze, di violenze, di speranze e ogni volta il nascere s'avvicina sempre più al senso della morte.

QUANDO RITORNERÒ. Quando ritornerò ti troverò rigonfia e chiassosa, città della mia fanciullezza. In questa densità di gente forestiera la mia voce si perderà per i vicoli vuoti e le parole, come ogni estate, si appenderanno sulla volta di un cielo stellato da dove ricadranno sulla terra arida con le fresche acque settembrine.

PAJASSO 1982. Domani ti lascerò Valle di Pajasso, e sin da oggi piango il tuo incantato silenzio di grilli e di cicale. Me ne andrò verso ponente per quel sentiero bianco da cui arrivai in un giorno di solitudine piena come la luna che in queste notti vagabonde mi ha fatto compagnia.

Domani ti lascerò Valle di Pajasso, per tuffarmi nella vita quotidiana di questa mia città marinara uniformata al passeggiò pendolare di gente oziosa, alla spiaggia denudata, alla droga mattutina, al furto della terra; ed io, come sempre, continuerò a guardare il vento con occhi di speranza.

ACQUA FREDDA. Acqua fredda di fonte cristallina dove vado e bevo del mio monte gli eterni silenzi ed il lento sgocciolare delle parole: i ricordi fanno parte di queste rocce millenarie.

CALMA DI MARE. Calma di mare e venticello leggero di maestrale. Il desiderio di pace riempie l'immenso orizzonte dello sguardo. Nel fondo del mare si fermano i profondi sentieri della speranza.

LACRIME. Lacrime di cristallo salato e deserto di gabbiani sulla sabbia nera: ultima preannunciata morte del nostro mare.

VENTO DI PONENTE. Vento di ponente canzone di acque e di vele. Silenzio di stelle in questo immenso mare. La notte esce dall'oscurità: è luce d'alba e di speranza.

ANCORA UNA VOLTA. Ancora una volta vorrei parlare con te di ieri, di oggi e, perché no?, anche di domani, se ancora crediamo di avere un domani.

Ancora una volta vorrei respirare con te nebbie mattutine mentre bianchi gabbiani dipingono il cielo di un desiderio di vita. Ancora una volta vorrei aspettare con te che le ombre del sole al tramonto coprano, pietose, i nostri affanni e poi lascerò che i ricordi si ammantino della bianca polvere del tempo.

E DONDOLAVA IL MARE. Spiaggia deserta e sabbie di cristallo. Uscivi nuda dal mare blu, ingenua e tentatrice.

Venivi ridente come un'onda al mio fianco con la pelle bagnata ed appuntita.

D'un tratto le ginestre hanno sorriso: coprivi i tuoi seni ed il tuo sesso agli occhi indiscreti dei gabbiani.

Contemplavo il tuo corpo caldo e tenero, sinuoso e dolce come la nostra terra. È allora che abbiamo appreso a guardarci con le nostre mani abbassando le palpebre.

E dondolava il mare e con noi altri i fiori e le ginestre. Tu ed io, due note di un lungo pentagramma.

Tu ed io, carezza di una lacrima d'amore. Tu ed io, il solco, la terra, il seme.

Tu ed io, un solo corpo senza spazi e senza frontiere.

Tu ed io, il tutto e il nulla di due grani di sale.

Tu, un sogno che dura da molti anni; io, eterno prigioniero di un castello di nebbia.

Ora mi sento fuso in te e bevo l'oceano dei tuoi occhi e ti bacio il petto e le labbra le più tenere mentre il vento come foglie ci solleva in volo.

Le cicale non cantano più e brezze d'amore cavalcano l'universo dei nostri corpi diventati sabbia.

E dondolava il mare e con noi i fiori e le ginestre.

LAGHI PROFONDI. Laghi profondi e foschi, dentro i quali ho naufragato tante volte: i tuoi occhi misteriosi come la notte.

NOVEMBRE. A novembre quando le ultime parole saranno portate lontano per il maestrale ed il vuoto mi ubriacherà la vista, lancerò crisantemi dalla muraglia e dipingerò rose rosse con i miei ricordi.

PER LE STRADE DEL SILENZIO. Guardavi un vuoto senza colori dal belvedere che dall'“Escaleta” domina l'immenso blu del nostro golfo; era la prima volta, ricordi? poche parole, mani tra le mani e due lacrime per brindare alla nostra solitudine. Dopo, in compagnia delle stelle siamo andati per le vie del silenzio.

L'INFINITO. Nulla e solitudine all'orizzonte: l'infinito è dentro i tuoi occhi chiuso in una lacrima.

PAESAGGIO NOTTURNO. Questa sera ti ho atteso nel solito belvedere clandestino dove i nostri corpi hanno bevuto chiaro di luna e gocce di fresca rugiada.

Questa sera sarò solo a parlare col vento di storie di vita e di vite senza storia.

Torneremo come le rocce a far parte di questo metafisico paesaggio notturno.

RICORDI DI MIRTI E DI ACQUA SALATA. Mi son seduto ai tuoi piedi, compagno albero d'olivo, a rivivere per un momento l'ultimo penoso commiato di cui sei stato ironico testimone. Non credere che non abbia sentito il sorriso delle foglie che mormorando da ramo in ramo cadono sul mio corpo per ricordarmi che son rimasto solo a respirare l'odore della mia terra ed il profumo delle onde del mare.

Ricordi quando, carezzevole, ricamavi d'ombre il suo seno?, granitici capezzoli dai quali ho bevuto il dolce ed immutato gusto della vita. Ed ora lascia che mi addormenti tra questi ricordi profumati di mirto e di acqua salata.

PROFONDI MEANDRI DEL NULLA. Profondi meandri del nulla e vita aldilà. Non ci saranno più solstizi né cambi di colori per te in primavera; cielo e mare nuvolate d'amore e stelle di libertà: i tuoi occhi si son persi nell'infinito di una lacrima del tempo.

NON ERA UN GIORNO QUALSIASI. Non era un giorno qualsiasi ma l'undici di settembre dell'ottantaquattro; Piazza di Sant Jaume, ricorrenza nazionale, giorno dei morti per l'indipendenza di tutti i catalani. Ti ho conosciuta tra le note sortite per incanto dal profumo degli arancéti, dal mare che ci affratella, dal volo di un gabbiano. Ti ho conosciuta in un canto di libertà, il nostro sogno, Matilde.

Notes al text

SÓ TORNAT A SANT JULIÀ. Sant Julià, pujol a dos quilòmetres a l'est de l'Alguer que guarda el mar des d'un immens bosc d'oliveres. Antiga pregària algueresa de la nit, d'arrel catalana; en E. Toda i Güell, *l'Alguer. Un popolo catalano d'Italia*, traduzione, introduzione e note a cura di Rafael Caria, II Ed. Sassari 1981, p. 132.

ESPER SOL QUE SOBREVISQUIN LES PARAULES. Creuer del Carrer Major. Categoria de barques que pesquen a l'encesa; el mot ve de l'italià "lampara".

MIR. Són els esculls que es troben vora el mar entre la torre de l'Esperó Reial i la torre de Sant Jaume.

LA LLENGUA DELS MEUS AVIS. Són conegudes a l'Alguer com peres de cascavall i es conserven penjades perquè desgoti l'oli.

LLETRA A BARCELONETA EN TRES SONETS. Apel·latiu donat antigament a l'Alguer per Catalunya.

És l'antic "Portus Ninpharum" batejat així per Ptolomeu, per la placidesa de les aigües. El nom actual de "Port Comte" és d'época catalana.

Palatització del mot sard "lúa" que és el nom de l'*Euphorbia*; (M. L. Wagner, *Dizionario etimologico sardo*, Heidelberg, 1960¹ (ristampa anastatica, Cagliari, 1978, vol. II, p. 40) en l'alguerès té el significat de tedi, apatia, mandra, disinterès etc.

PASTORS DE PAJASSO. És una preciosa vall, sis km. a l'est de l'Alguer.

QUAN M'ACOMIADARÉ DE TU. És el promontori que Ptolomeu va batejar "Caput Hermeum" perquè de més d'un déu com Mercuri podia ser habitació i en realitat el "Cap de Caça", com va ésser anomenat després pels catalans, té alguns trets de diví i de misteriós.

BADDE 'E SALIGUES, HOMENATGE A UN BOSC DE TEIXOS. Vall dels sàlics: és en realitat un gran bosc de teixos (c. *Taxus baccata*), d'agrifoli o grèvol (c. *Ilex Aquifolium*), d'alzines glaneres (c. *Quercus Ballosta*) i de mata mediterrània situat a les faldes de Punta Palai, ca-

dena del Marguine, mt. 1.100 llarg la carretera que de Campeda va a Bolotana.

COM PEDRES. Va guanyar el Primer Premi de Poesia "Città di Ozieri" 1978. En *AA.VV, I poeti del Premio Ozieri*, Edizioni Della Torre, Càller 1981, p. 234 i 251.

D'AQUESTES PEDRES. Construccions megalítiques (1.500 - 1.400 a.C.) amb unes analogies amb els "talaiots" mallorquins; presents a tota Sardenya, ho són particularment a l'Alguer amb una densitat d'un nurac cada 4,66 kmq.

Es refereix a la Mare Mediterrània, primera divinitat adorada, en la prehistòria, pels Sards.

LA DIMENSIÓ DEL TEMPS. És el nom donat a Sardenya pels navegadors i mercaders grecs durant l'expansió colonial d'aquest poble en la Mediterrània occidental.

ÍDOLS DE PEDRA. Són tres pols petrol-químics realitzats a Sardenya els anys '60, un dels quals, Ottana, està situat al cor de l'Illa. Llatinització de "Adon Sid Addir Babai", déu epònim dels sards pre-nuràgics, adorat en el temple d'Àntas (Fluminimaggiore).

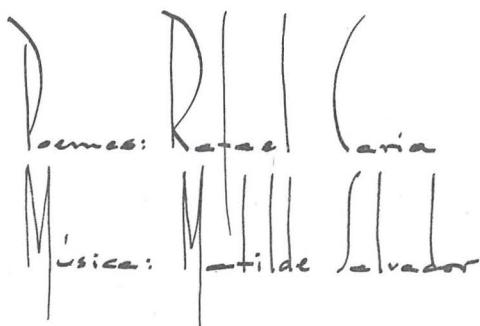
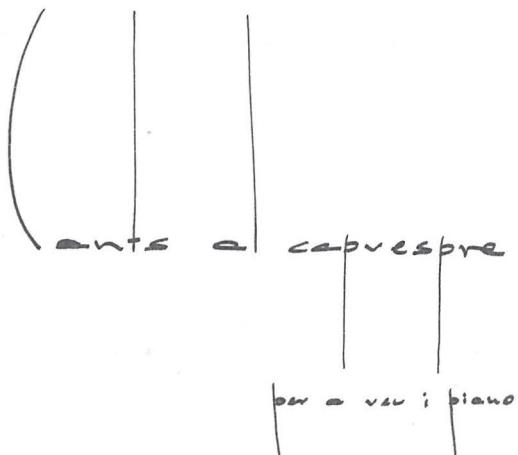
PELS CAMINS DEL SILENCI. Pujol que es troba al llarg de la carretera per Vilanova Montlleó (kms. 24) caracteritzada per moltes corves i pel paisatge de terra endins, aspre i sec.

Glossari de dialectalismes alguerescos

<i>Alguerès</i>	<i>Català</i>	<i>Alguerès</i>	<i>Català</i>
Acollida	Collita	Llua	Tedi
Alqua/gües	Aigua/gües	Lloques marines	Gavines
Arena	Sorra	Manco	Menys
Arboix	Arboç	Murta	Murtra
Aquestos	Aquests	Mir	Miro
Assuadades	Suades	Màquines	Cotxes
Brujat	Cremat	Minieres	Mines
Batorellant	Xafardejant	Mosaltros	Nosaltres
Campi	Visqui	Ninant-se	Bressolant-se
Campsant	Cementiri	Nostro	Nostre
Calguda	Caiguda	Obr	Obre
Cutxos	Gossos	Ondes	Ones
Caminera	Sendera	Pòpul	Poble
Corri	Corre	Queves	Gleves
Diure	Dir	Raguines	Arrels o rels
Enteníem	Sentíem	Redes	Xarxes
Estraques	Cançades	Só tornat	He tornat
Escol·ls	Esculls	Sés	Ets
Entop	Top	Sent	Sento
Estrenyides	Estretes	Sou	Seu
Guarnisa	Cornisa	Són estades	Han estat
Gussos	Gussís	Tou	Teu
Il·lusion	Il·lusiono	Trob	Trobo
Iglésia	Església	Tramont	Posta de sol
Llampares	Barques	Unflada	Inflada

CANTS AL CAPVESPRE

MÚSIQUES AUTÒGRAFES
DE MATILDE SALVADOR

N
ovembre

November

Levana: Rafael Carrasco Música: Matilde Salvador

Lentamente $d = 52$

Voc
A no - vember - quales úl - ti - mes pa -

piano

rav - les se - rau por - ta - des al luny

cen - do - mf pel mes - trial iel buit

cen - do - mf

cen - - - do - - -
 m'embri-a-ga-rà la vis-ta, — gi-ta -
 cen - - - do - - - f —

ces - - - ces - - - do - - - nf
 ré cri-sau-tems de la mu-ra - llá

ces - - - ces - - - do - - - nf
 ces - - - ces - - - do - - - nf

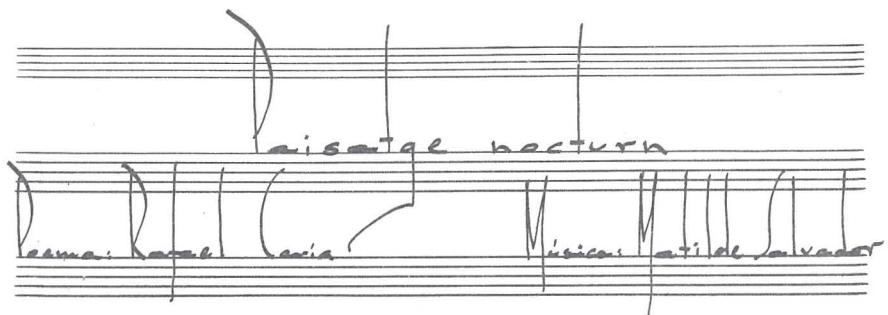
ces - - - ces - - - do - - - f
 i piu-ta-ré ro-ses ver-me - les amb les
 ces - - - ces - - - do - - - nf

poco rit - - - p a fpo.
 mi - es me-mò-ri-es.

poco rit - - - a fpo p
 pp

14-4-85
Platja de Benicàssim

Moderato $\text{d} = 56$

Voc
Piano

A-ques-ta tar-da ^{thees-pe-}

rat en el só-lit mi-ra-dor claudes-tí on els nos-tres

cos - sos han be - gut clar-i-a-na de llu - na i
 mp

go - tes de fres-ca-ro - sa - da . A-ques-ta
 mp

tar - da se - ré sol a xer - rar amb el vent d'his -
 mp

f
 fo - ri - es de vi - da i de vi - des seu - se his - tò - ri - a
 col - le voce

mp *cresc.* *cen-*
Torna-reum *com les*
impres- *ceu-*

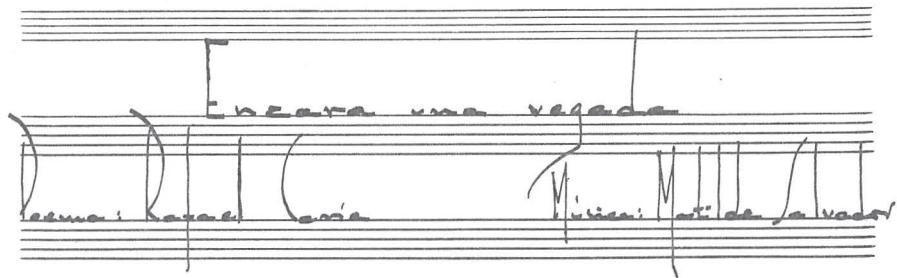
ro-gues *a fer part* *d'a-*
ceu *do* *f*

rit *afpo*
quest me-ta-fi-sie pais-sat-ge noc-turu.
colle voce *wf afpo*

dim *i* *terit* *pp*

1985 21. april

Encara una vegaña

Audantino $\text{d}=76$

Voc
Piano

a passional
En- ca- rau- na ve- ga- da vol- di- a par- lar amb

cres - - - poco - - -

tu d'a-hir d'a-vui i, per-què no?, tau-

a-- poco

A handwritten musical score for voice and piano. The score consists of four systems of music, each with two staves: a soprano staff and a basso continuo staff. The vocal line includes lyrics in Spanish. The piano part includes basso continuo realization with various markings like f, ff, mf, and p.

System 1:

- Vocal line: "bé de de- miá,"
- Piano line: dynamic f, tempo rit.

System 2:

- Vocal line: "si eu-ca- ra ore- iem d'ha- ver" (continues from System 1)
- Piano line: dynamic ff, tempo rit.

System 3:

- Vocal line: "ma."
- Piano line: dynamic ff, tempo a tempo.

System 4:

- Vocal line: "ca-rau- na ve- ga- da vol- dri - a res- pi- rar aub tu boi -"
- Piano line: dynamic mp, crescendo, dynamic mf.

System 5:

- Vocal line: "res ma- ti- ne- res" (continues from System 4)
- Piano line: dynamic mp.

System 6:

- Vocal line: "men- tre illo- ques ma- ri - ues" (continues from System 4)
- Piano line: dynamic f.

System 7:

- Vocal line: "piu- ten lo cel" (continues from System 4)
- Piano line: dynamic ff.

rit - - - - - *a fpo*

d'un de-sig de vi-da.

mf rit *f* *mp a fpo*

This page shows the beginning of the piece. The vocal line starts with a sustained note followed by eighth-note patterns. The piano accompaniment features eighth-note chords. The vocal part ends with a melodic line. The piano part concludes with a dynamic marking of *mp a fpo*.

mp Eu-ca-ru-a ve-ga-da vol-dri-a

p

The vocal line begins with a sustained note. The piano accompaniment consists of eighth-note chords. The vocal part continues with a melodic line. The piano part ends with a dynamic marking of *p*.

rit - - - - - *p*

es-pe-rar amb tu que les om-bres del sol al tra-

mf *f* *p*

The vocal line begins with a sustained note. The piano accompaniment consists of eighth-note chords. The vocal part continues with a melodic line. The piano part ends with a dynamic marking of *p*.

mont ta-piu, pi-e-to-ses los

mp *p* *p*

The vocal line begins with a sustained note. The piano accompaniment consists of eighth-note chords. The vocal part continues with a melodic line. The piano part ends with a dynamic marking of *p*.

nos-tres a-fauys

des-pres, dei-xa-re queds re-cords s'a-

a tempo ma-riu de la blan-ca pols del tembs.

morendo

E. Mostell - Mijorn - Munro
18-8-85

ent de sonent

Poème R. Coïc

Moderat $d=63$

Vent du ponant

Musique M. Salvador

Sheet music for 'Vent du ponant' by M. Salvador. The music is for voice and piano, in common time, with a key signature of one sharp. The vocal part is in soprano range, and the piano part is in basso continuo range. The lyrics are:

Vent de ponant
can-can
d'aires ivelles.
si -
len-ci des-trelles
en a -

ques-tain-men-sa mar.

f

La nit surt de la fos-cor:

p

mf es lum d'a-ba - da

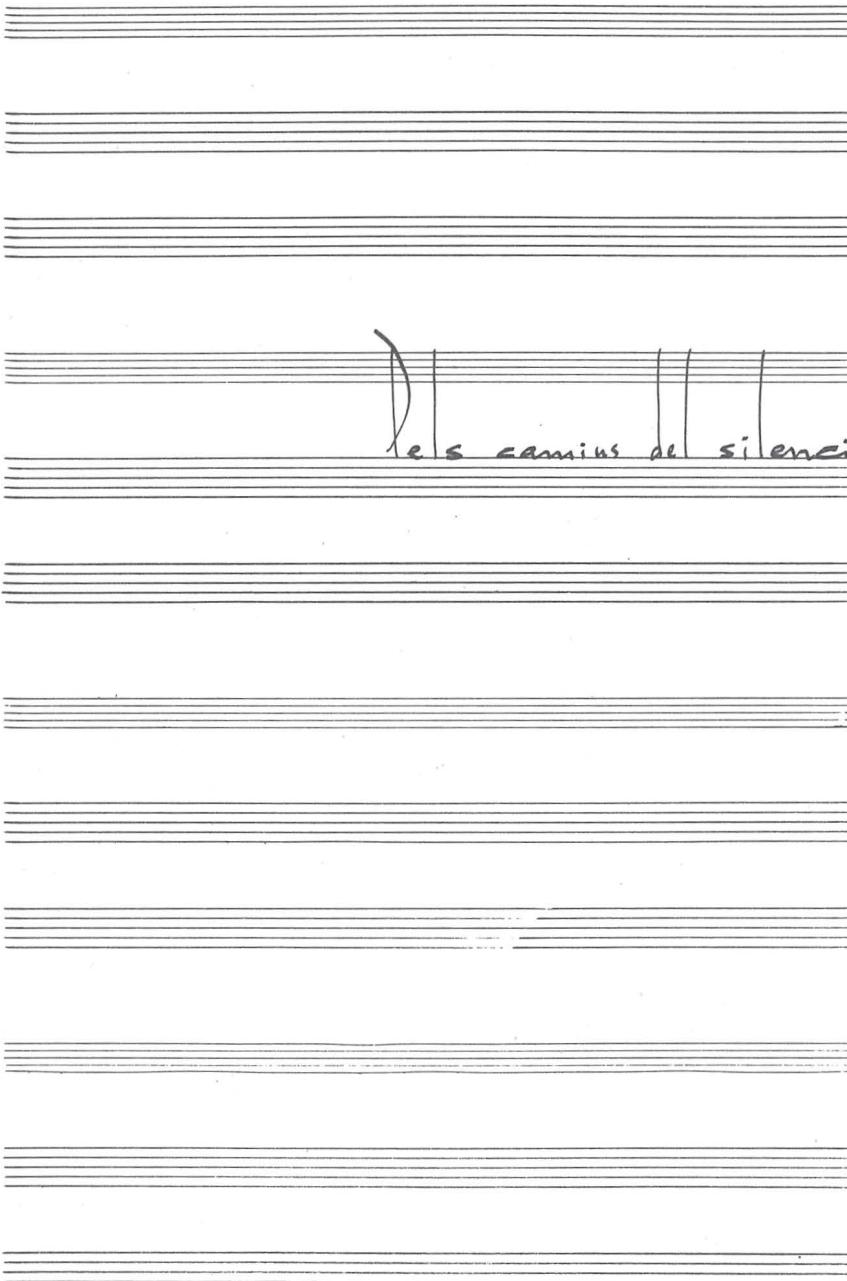
mf

i des-pe-ran - ça.

f

ff

Platja de Bonicaixiu 27 agost 85

els canvis del silenci

les camins de silenci

letra: Nuria Cania

musica: Matilde Salvador

Moderat $\text{d} = 52$

A handwritten musical score for piano and voice. The score consists of four systems of music. The top system shows a piano part with a treble clef, a bass clef, and a common time signature. The middle system shows a piano part with a treble clef, a bass clef, and a common time signature. The bottom system shows a piano part with a treble clef, a bass clef, and a common time signature. The vocal part is written in a cursive script below the piano parts. The vocal line starts with "Mi-ra- ves un buit seu-se co-", followed by "lors del mi-ra-dor que de l'Es-ca-le-ta do-mi-na l'in-meus". The piano parts include various dynamics such as *mp*, *p*, and *mf*, and performance instructions like "y" and "x". The tempo is marked as *Moderat $\text{d} = 52$* .

mi - ra - ves un buit seu - se co -

lors del mi - ra - dor que de l'Es - ca - le - ta do - mi - na l'in - meus

blau del nos-tre golf;

This musical score page features a vocal line in soprano C-clef and a piano accompaniment. The vocal part consists of eighth-note patterns. The piano part includes bass notes and chords. The vocal line begins with a melodic line and ends with a sustained note.

e-ra la pri-me-ra vol-ta, re-cor-des?

This page continues the musical score. The vocal line starts with eighth-note patterns and transitions to a sustained note. The piano accompaniment provides harmonic support with bass notes and chords.

po-ques pa-rav-les mans es-tri - uy-i - des

This page shows the vocal line continuing with eighth-note patterns and sustained notes. The piano accompaniment maintains its harmonic function with bass notes and chords.

i du-es llà-gri-mes per bri-n-dar a la nos-tra so-li -
poco rit---

This final page of the score concludes the piece. The vocal line ends with a sustained note. The piano accompaniment provides a harmonic ending with bass notes and chords.

a fpo
tud.

m.s.
mf

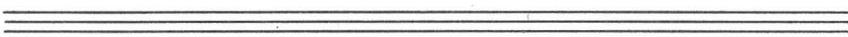
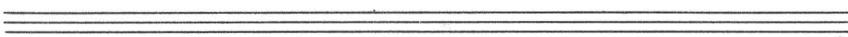
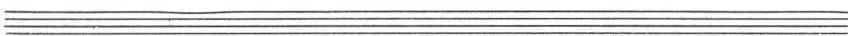
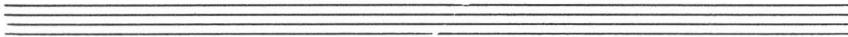
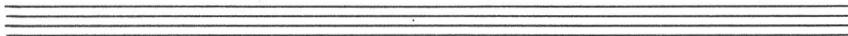
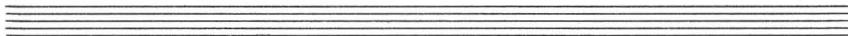
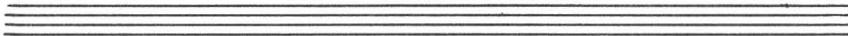
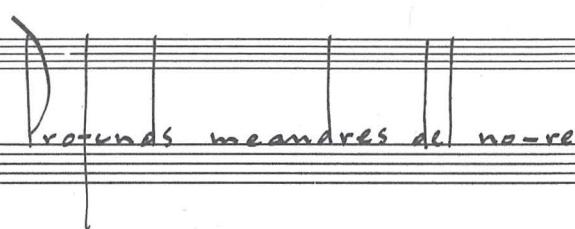
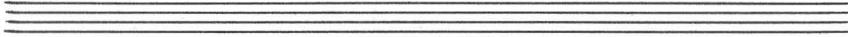
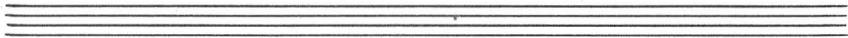
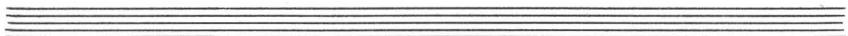
prés, ——— eu com-pa-ni-a de les es-trel·les, sou ar-nats

poco rit ----- a fpo
pels ca-minis del si - leu - ci.

colle voce a fpo

pendendo si - - - - -

Platja de Benicassim
13 juliol 85

voz de nos - res
de misericordia

Lentamente $\text{L} = 48$

Voz $\frac{3}{4}$ piano $\frac{3}{4}$

fundis me - au - dres del no - res i vi - da -

llà No hi hav - ran més sols.

Handwritten musical score for voice and piano. The vocal line consists of two staves, and the piano accompaniment has two staves. The vocal part starts with a melodic line over a harmonic background. The lyrics are: "ti-ais ni cau-vis de co-lors per tu en tri-ma-". The piano accompaniment features sustained notes and chords.

Continuation of the handwritten musical score. The vocal line continues with a melodic line over a harmonic background. The lyrics are: "ve-ra; fet-i". The piano accompaniment includes dynamic markings like *f* and *p*, and time signature changes between 2/4 and 3/4.

Continuation of the handwritten musical score. The vocal line continues with a melodic line over a harmonic background. The lyrics are: "mar nu-vols d'a-mor i-es-tels de li-ber-tat.". The piano accompaniment includes dynamic markings like *f* and *p*, and time signature changes between 2/4 and 3/4.

Continuation of the handwritten musical score. The vocal line continues with a melodic line over a harmonic background. The lyrics are: "els teus ulls s'hau per-". The piano accompaniment includes dynamic markings like *f* and *p*, and time signature changes between 2/4 and 3/4.

Handwritten musical score for voice and piano. The vocal line starts with "dut en l'iu-ni - uit". The piano accompaniment consists of eighth-note chords. Measure 1 ends with a fermata over the vocal line.

Handwritten musical score for voice and piano. The vocal line continues with "d'u - na llà - gri - ma del temps". The piano accompaniment includes eighth-note chords and a bass line. Measure 2 ends with a fermata over the vocal line.

Handwritten musical score for voice and piano. The vocal line begins with a dotted half note followed by sixteenth-note patterns. The piano accompaniment features eighth-note chords and a bass line. Measure 3 ends with a fermata over the vocal line.

Handwritten musical score for voice and piano. The vocal line starts with a fermata over a dotted half note. The piano accompaniment consists of eighth-note chords. The page is signed "Platja d'Aro" and dated "27 agost 85".

Quan m'acomiadare de tu

Rafael Cane
Quan m'acordaré de tu.
Hector Malats / Salvador

Moderat $\text{d}=88$

piano

Lev

Quan m'a-co-uni-a-da-

ré de tu, pe-ti-ta a-ne-lla-da ter-ra ma-ri-

ue-ra, mf es-per si-quia la tar-dor,

de cap- ves· pre , quan les fu - lles es

mf

tei-xeu de co - rall i les dol - ces

f

poco rit - - - - -

ai-gües se - tem - bri - nes et pre - pa - reu al llarg sou - ui de l'hi -

colla voce

a tempo

mp very.

mp at tempo.

mf Quan

P

m'a-co-mi-a-da-re de tu, vol- ari - a que un

mp mf

sol com un ro-vell se-quis-sigial cap de Ca-ça lo meu

mf

poco rit - atpo
ul-tim na-ve-gar cap a po- uent;

colle voce mf atpo

Musical score for voice and piano. The vocal line consists of three staves of music with lyrics written above the notes. The piano accompaniment is in the lower staff, featuring bass and treble clef staves with various dynamics and markings like mf , p , and f . The lyrics are:

igua-nya-ri - a les in-dul-gén-ci- es de la

Continuation of the musical score. The vocal line continues with lyrics over three staves of music. The piano accompaniment provides harmonic support with bass and treble clef staves. The lyrics are:

cost ce-les-ti-al si por-tés, vi-dæn-llà,

Continuation of the musical score. The vocal line concludes with the lyrics "v-na-i-mat-ge tau bo-u-i-ca." The piano accompaniment consists of two staves of music with bass and treble clefs, featuring dynamic markings like mf , p , and mp .

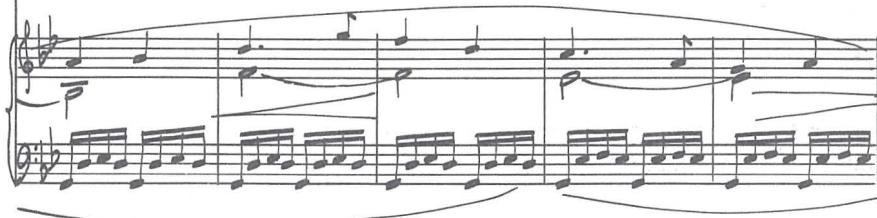
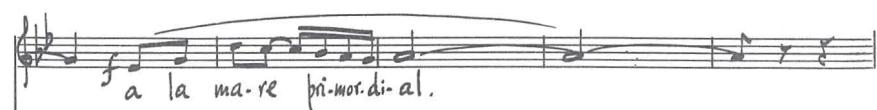
Final page of the handwritten musical score. It shows two staves of piano music with bass and treble clefs, continuing from the previous page's accompaniment.

Musical score for voice and piano. The vocal line starts with a rest followed by a melodic line. The piano accompaniment consists of eighth-note chords. The lyrics are: "Quan m'a-co-mi-a-da-re de". The vocal part ends with a fermata. The piano part continues with eighth-note chords.

Continuation of the musical score. The vocal line begins with "a tpo." followed by "tu," and then "m'a-gra-da-ri-a que un". The piano accompaniment consists of eighth-note chords. The vocal line ends with a fermata. The piano part continues with eighth-note chords.

Continuation of the musical score. The vocal line begins with "nú-vol de ga-vi-nes a - cou- pa-nyés so-bre la mar el". The piano accompaniment consists of eighth-note chords. The vocal line ends with a fermata. The piano part continues with eighth-note chords.

Continuation of the musical score. The vocal line begins with "meu vai-xell de mort;" followed by "a tpo.". The piano accompaniment consists of eighth-note chords. The vocal line ends with a fermata. The piano part continues with eighth-note chords.

Handwritten musical score for voice and piano in G major, 2/4 time. The score consists of five systems of music, each with two staves: treble clef for the vocal line and bass clef for the piano accompaniment. The vocal line includes lyrics in Spanish and Catalan. The piano part features various dynamics and performance instructions.

System 1:

- Text: se- rà ben trist el nos-tre a-deu sen-se pa-
- Piano dynamics: $b\ddot{\ell}$, bd , bo , mfp

System 2:

- Text: rau- les; mfp si, die sen-se pa-

System 3:

- Text: rau- les car no crec u'hi hau- rau mol-tes a-les a- ho - res.
- Piano dynamics: $poco rit$, afp

System 4:

- Text: *colla voce* mfp

System 5:

- Text: mfp En tous els

A handwritten musical score for voice and piano. The vocal line consists of two staves of music with lyrics in Spanish: "es sa- lu-deu en si - leu - ci amb un gest,". The piano accompaniment is provided by a single staff with various dynamics and markings.

A handwritten musical score for piano and voice. The vocal line begins with a dynamic marking 'mp' and the lyrics 'dig - ua - ment.' The piano accompaniment consists of two staves: the upper staff shows sustained notes and chords, while the lower staff shows eighth-note patterns. Various dynamics like 'f', 'mp', and 'mf' are indicated throughout.

A musical score page showing two staves of music. The top staff consists of five empty horizontal lines. The bottom staff has three voices: the bass voice on the lowest line, the tenor voice on the middle line, and the soprano voice on the highest line. The bass and tenor voices play eighth-note patterns, while the soprano voice remains silent throughout the measure.

Quan m'a-co-mi-a-da-re de tu, pe-ti-ta a-ue

This page contains two staves. The top staff is for the voice, starting with a dynamic of mp . The lyrics "Quan m'a-co-mi-a-da-re" are written above the notes. The bottom staff is for the piano, featuring a continuous pattern of eighth-note chords.

lla-da ter-ra ma-ri-ue-ra eus mi-ra-reu als

This page contains two staves. The top staff continues the vocal line with the lyrics "lla-da ter-ra ma-ri-ue-ra" and ends with a dynamic of mf . The bottom staff continues the piano accompaniment with eighth-note chords.

ulls pro-fou-da-ment, com dos au-ties, iu-

This page contains two staves. The top staff continues the vocal line with the lyrics "ulls pro-fou-da-ment," and ends with a dynamic of f . The bottom staff continues the piano accompaniment with eighth-note chords.

dö-mits quer-ress ai-xi, per l'u-lu-ti-ma ve-

This page contains two staves. The top staff continues the vocal line with the lyrics "dö-mits quer-ress" and ends with a dynamic of mp . The bottom staff continues the piano accompaniment with eighth-note chords.

A handwritten musical score for voice and piano. The score consists of five systems of music, each with two staves: a soprano staff for the voice and a bass staff for the piano. The key signature is G major (one sharp). The time signature is 2/4.

System 1: The vocal line begins with "ga-dá." followed by a fermata. The piano accompaniment features eighth-note chords. The vocal line continues with "Mes eu-llà del".

System 2: The vocal line includes lyrics "nos-te-re-mor i o-di," "mes eu-llà," and "dels som-nis que hem per-". The piano accompaniment consists of eighth-note chords.

System 3: The vocal line includes "dut" and "a tu res-te-rà la guar-u-sa de la his-". The piano accompaniment consists of eighth-note chords.

System 4: The vocal line includes "tò-ri-a mi" and "p u-ua". The piano accompaniment consists of eighth-note chords.

System 5: The vocal line concludes with a single note. The piano accompaniment consists of eighth-note chords.

Handwritten musical score for voice and piano. The score consists of four systems of music, each with lyrics in Spanish. The vocal line is on the top staff, and the piano accompaniment is on the bottom staff.

System 1:

- Lyrics: bar-ca a ve-la i els ca-minis in-fi-
- Piano accompaniment: eighth-note patterns in the right hand, sixteenth-note patterns in the left hand.

System 2:

- Lyrics: nits del vent i de la mar.
- Piano accompaniment: eighth-note patterns in the right hand, sixteenth-note patterns in the left hand.

System 3:

- Piano accompaniment: eighth-note patterns in the right hand, sixteenth-note patterns in the left hand.

System 4:

- Piano accompaniment: eighth-note patterns in the right hand, sixteenth-note patterns in the left hand.

Performance Instructions:

- motoando* (indicated above the piano staff)
- f* (dynamic marking)
- p* (dynamic marking)
- sforzando* (dynamic marking)

Alfons de Buñacosa 25 anyt 85

al (or religiose Algèris)

Tryptic de l'Algèr

para un gran veu mixta

)) | (Poemari Rafael Carrà

Misteri M S Salvador

Terra mia

Sento la mare

Cant d'amor

Terra mia

Soprano: *Leinenkugel* (aria) *Nun ist es* *Wieder* *der* *heilige* *Vater*

J = 72

Soprano: $\frac{3}{4}$ - *yf* *lo* *di-a* *es* *veu-gut*

Contralto: $\frac{3}{4}$ -

Tenor: $\frac{3}{4}$ - *yf* *lo* *di-a* *es* *veu-gut*

Bass: $\frac{3}{4}$ -

f i cl sol es ja alt bri- llaut: *es mig*

di-a es veu-gut *sol es ja alt bri- llaut:* *es mig*

sol es ja alt bri- llaut: *es mig*

sol *sol* *sol* *sol*

di-a. Són a-ques-tes jor- na- des lu- eu- tes d'es- tiv lo

di-a. f Són a-ques-tes jor- na- des lu- eu- tes d'es- tiv lo

di-a. f Són a-ques-tes jor- na- des lu- eu- tes d'es- tiv lo

di-a. f Són a-ques-tes jor- na- des lu- eu- tes d'es- tiv lo

di-a. f Són - es - tiv lo

tou ma-ri-llat-ge pre - ce - rit
 tou ma-ri-llat-ge pre - ce - rit

ves-pre car-re-gues de colors més
 ves-pre car-re-gues de colors més

for-tes gra-du-al-#ment
 for-tes gra-du-al-#ment del vi-
 for-tes gra-du-al-#ment del ro-sa al ver-mell
 for-tes gra-du-al-#ment
 gra-du-al-#ment del ro-sa al ver-mell

o-la al blau mes pro-fund
 af del vi-o-la al blau mes pro-fund
 o del vi-o-la al blau mes pro-fund
 o blau mes pro-fund

ves-pre quel tou cos es fa caru
 Jé al ves-pre quel tou cos es fa caru
 ves-pre quel tou cos es fa caru
 f ves-pre quel tou cos fa caru

rit intensément
 ter-ra ui-a
 ter-ra ui-a
 ter-ra ui-a

València, 9. juny 85

Sento la mar

Poema: Raquel aria

Música: Matilde Salvador

d = 56

Sopranos: *I* Soprano 2: *I* Soprano 3: *I* Contralto: *I* Tenor: *I* Bass: *I*

I Seu - to - la mar eu - dius *I* Seu - to - la mar eu - dius *I* Seu - to - eu - dius *I* Seu - to - eu - dius

I la mar bla - va, *I* la mar ten - ava *I* la mar que ha
I la mar bla - va, *I* la mar ten - ava *I* la mar que ha
I la mar bla - va, *I* la mar ten - ava *I* la mar que ha
I la mar bla - va, *I* la mar ten - ava *I* la mar que ha

I dut l'his - to - ri - a *I* el ca - fa - là llue - quat - ge
I dut l'his - to - ri - a *I* el ca - fa - là llue - quat - ge
I dut el ca - fa - là

a ma pe - fi - ta / ter - ra
 a ma pe - fi - ta / ter - ra
 a ma pe - fi - ta / ter - ra
 a ma pe - fi - ta / ter - ra

f
 seu - to la mar eu - dius la mar de ues ri -
 seu - to la mar eu - dius la mar de ues ri -
 seu - to eu - dius la
 meu - to eu - dius la

f
 be - res de cris - tall la mar qu'e - caeu
 be - res de cris - tall la mar qu'e - caeu
 mar de cris - tall la
 mar de cris - tall la

3
 vol cui - lers de ga - vi - ues la
 vol cui - lers de ga - vi - ues la
 mar ga - vi - ues

mar d'ou tot ve ion tot re tor - ua la mar de main - au
 mar d'ou tot ve ion tot re tor - ua la mar de main - au
 mar se - tor - ua la
 mar re - tor - ua la

te - sa i de ma vi - da
 te - sa i de ma vi - da
 mar de ma vi - da
 mar de ma vi - da

Sen - to la mar eu - dius iel de - sig de sal -
 Sen - to la mar eu - dius iel de - sig de sal -
 Sen - to eu dius coer - de
 Sen - to eu dius coer - de

par al - tra ve - ga - da
 par al - tra ve - ga - da
 sal - f par ve - ga - da

(cant d' affirmació)

Admete Rafael Canina

Música: Matilde Salvador

$\text{J} = 52$

Soprano: $\frac{2}{4}$ Só al-que-res ho sé de sis se-gles,
 Alto: $\frac{2}{4}$ Só al-que-res ho sé de sis se-gles,
 Tenor: $\frac{2}{4}$ Só al-que-res ho sé de sis se-gles,
 Bass: $\frac{2}{4}$ Só al-que-res ho sé de sis se-gles,

no obstant pu-gui dir, iho dic ho-nes-ta-ment, que a-ques-ta ter-ra
 dir, iho dic ho-nes-ta-ment, que a-ques-ta ter-ra
 no obstant pu-gui dir iho dic ho-nes-ta-ment, que a-ques-ta ter-ra
 dir, que a-ques-ta ter-ra

ma-re, per a no-sal-tres si-guiu-gra-fa a-ri-da ia
 ma-re
 ma-re per a no-sal-tres si-guiu-gra-fa a-ri-da ia
 ma-re

A handwritten musical score for three voices (Soprano, Alto, Bass) in common time, treble clef, and G major. The vocal parts sing "res, ho sé de sis se - gles," followed by a melodic line for the bass part.

grat a - ques - ta mi - a a - tâ - vi - ca ve - lle - sa m'e - mo - ci -
 grat a - ques - ta mi - a a - tâ - vi - ca ve - lle - sa m'e - mo - ci -
 grat a - ques - ta mi - a a - tâ - vi - ca ve - lle - sa m'e - mo - ci -
 grat a - ques - ta mi - a a - tâ - vi - ca ve - lle - sa m'e - mo - ci -

f

top un com-pa-nyo de mi - nyo - ni - a queem par-la
 top un com-pa-nyo de mi - nyo - ni - a queem par-la
 top un com-pa-nyo de mi - nyo ni - a
 top un com-pa-nyo de mi - nyo - ni - a

f

de la ter-ra mf de la mar i d'ell ma-teix,
 de la ter-ra mf de la mar i d'ell ma-teix,
 -
 mf de la mar i d'ell ma-teix,
 -
 mf de la mar i d'ell ma-teix,

prò-xim a fer ve - la mf so' al - que -
 prò-xim a fer ve - la mf so' al - que -
 prò-xim a fer ve - la mf so' al - que -
 prò-xim a fer ve - la mf so' al - que -

res, ho sé de sis se-gles i ho vull es - ser eu - ca - ra
 res, ho sé de sis se-gles i ho vull es - ser eu - ca - ra
 res, ho sé de sis se-gles de sis se-gles es - ser eu - ca - ra
 res, ho sé

es - ser eu - ca - ra

per quen camp fuis a l'ho - ra fos - ca de ma vi - da per què es -
 per quen camp fuis a l'ho - ra fos - ca de ma vi - da per què es -
 per quen camp fuis a l'ho - ra fos - ca de ma vi - da per què es -
 per quen camp

tim f de-ses-pe-ra-da-ment la ui - a ter - ra ma - re
 tim f de-ses-pe-ra-da-ment la ui - a ter - ra ma - re
 tim f de-ses-pe-ra-da-ment la ui - a ter - ra ma - re
 tim de-ses-pe-ra-da-ment la ui - a ter - ra ma - re

in - gra - fa per a uo - sal - tres a - ri - da i a
 in - gra - fa per a uo - sal - tres a - ri - da i a
 in - gra - fa per a uo - sal - tres a - ri - da i a
 in - gra - fa per a uo - sal - tres a - ri - da i a

vol - fes fau - bé co - var - da Só al - que - res
 vol - fes fau - bé co - var - da ff Só al - que - res
 vol - fes fau - bé co - var - da ff Só al - que - res
 vol - fes fau - bé co - var - da ff Só al - que - res

València 31 març 85

Nota biogràfica

MATILDE SALVADOR va néixer a Castelló (País Valencià) en 1918. Estudià piano amb Joaquina Segarra i composició amb Vicent Asencio.

La seva primera òpera, “La filla del Rei Barbut” amb llibret de M. Segarra Ribés, s'estrenà a Castelló en 1943 i la segona, “Vinatea” - amb llibret de Xavier Casp sobre un important episodi històric del País Valencià - s'estrenà al Gran Teatre del Liceu de Barcelona en 1974.

Dintre la seva producció s'hi troben varios ballets que, després d'ésser estrenats als Festivals Internacionals de Música i Dansa de Granada (1953 - 1955) han estat interpretats als principals teatres d'Europa, America i Nord Africa. També s'han programat obres seves als Festivals Internacionals de Billingham, Llangollen, Joventuts Musicals Europees a Bayreuth, Exposició de la Dansa Europea a Suïssa, Itàlia, Mèxic...

Entre la seva obra estrenada hi ha dues misses, “Reataule de Nadal”, “Mujeres de Jerusalem” (encàrrec de RNE), “Cervantinas” (encàrrec de la Comisaría Nacional de Música), “Salve Regina” (encàrrec de la Comissió Diocesana de Liturgia de València), música incidental per a diverses obres teatrals, nombrosos cicles de cançons, música coral, “Betlem de Pigà” i “Cantata dels dotze estels” amb text de Miquel Peris, “Les hores”, cantata per a bariton, cor i orquestra sobre poemes de Salvador Espriu i

“Cant a la terra nativa”, encàrrec de les XX Jornades Internacionals del Cant Coral organitzades pel municipi de Barcelona, que posteriorment ha estat estrenada pel Cor Polifònic Alguerès i l’Orquestra de Sàsser, sota la direcció de Paolo Carta dintre la “I Rassegna di Canto Corale” celebrada a L’Alguer.

Dintre dels guardons aconseguits per Matilde Salvador s’hi troben el “Premi de Música Ciutat de Castelló” (1979), el Premi “Joan Senent” de la Caixa d’Estalvis de València, (1964) el Premi Joaquim Rodrigo de Composició Coral (1967 - 1973) i el “Premi d’Actuació Civica Catalana” atorgat per la Fundació Jaume I de Barcelona en 1984.

Matilde Salvador ha donat nombrosos recitals de cançons seves acompanyant a eminentes artistes en concerts públics, a Radio i TV a l’Estat Espanyol i a la RTV Francesa i entre els seus intèrprets s’hi troben Josep Iturbi, Victòria dels Àngels, Montserrat Caballé i Carme Bustamante.

És professora al Conservatori Superior de Música de València.

ÍNDEX

<i>Nota de l'Autor</i>	pàgs.	9
<i>Pròleg, de Jordi Carbonell</i>		13
<i>Dins la memòria</i>		
Só tornat a Sant Julià		29
Retrobament		33
Raguines		39
Cant d'afermació		43
<i>D'aquesta vella terra, d'aquesta antiga illa...</i>		
Boscos d'oliveres		49
Terra mia		51
A punt d'albada		52
Calma de vent		54
Esper sol que sobrevisquin les paraules		56
Mir		60
Sento la mar		61
La llengua dels meus avis		63
Lletra a Barceloneta en tres sonets		65
Si volguessis		68
Pastors de Pajasso		69
D'aquesta mar		70
Quan m'acomiadaré de tu		71
Badde 'e Saligues, homenatge a un bosc de teixos		76

Com pedres	pàgs.	78
D'aquestes pedres		80
La dimensió del temps		81
Ídols de pedra		83
Confins del cel		85
 <i>Poemes solitaris</i> 		
Els solcs no sempre són ferides		89
He tornat a somiar nous solsticis		90
Davant la mort		91
Eixir fora de casa		93
Després vingué la vida		95
 <i>De Pajasso la mar...</i>		
Quan tornaré		99
Pajasso 1982		100
Aigua freda		102
Calma de mar		103
Llàgrimes		104
Vent de ponent		105
 <i>Paisatge nocturn</i>		
Encara una vegada		109
I bressolava el mar		112
Llacs profunds		121
Novembre		122
Pels camins del silenci		123
L'infinít		124
Paisatge nocturn		125
Records de murtes i d'aigua salada		128
Profunds meandres del no-res		130

Per recordar-te a la mia gent
No era un dia qualsevol pàgs. 133

APÈNDIX

<i>Nota biogràfica de Rafael Caria</i>	137
<i>Traduzioni</i>	141
<i>Notes al text</i>	153
<i>Glossari de dialectalismes algueresos</i>	155

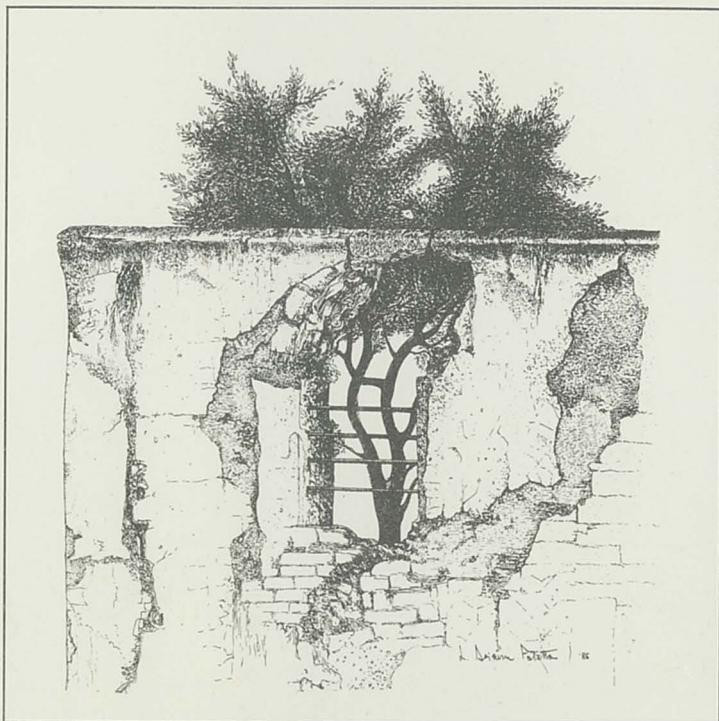
CANTS AL CAPVESPRE. *Músiques autògrafes*

<i>de Matilde Salvador</i>	157
<i>Nota biogràfica de Matilde Salvador</i>	211

Aquest llibre s'acabà d'imprimir el mes d'abril de 1986 als obradors de la Tipografia "La Celere" de l'Alguer, amb una tirada de 1.000 exemplars numerats.

Sotto gli auspici della Regione Autonoma della Sardegna

(Del pròleg de Jordi Carbonell)

L'obra de Rafael Caria, tot i ésser plenament arrelada a l'Alguer i a Sardenya - fins i tot en el títol: *Só tornat a Sant Julià* -, significa la plena incorporació de la poesia algueresa dins els corrents poètics catalans del segle XX amb tots els honors. Reflecteix, paral·lelament a l'obra de poetes com Pere Quart (Joan Oliver) i Salvador Espriu, una fonda preocupació per la realitat social i ambiental del propi país: no pas, però, d'una manera idealitzada a l'estil dels romàntics, sinó sotmesa a una anàlisi crítica. I l'adhesió crítica no comporta un tanca-ment, sinó una obertura de Sardenya mar enfora. Hi traspua així mateix la preocupació per problemes humans普遍s referits a la vida i a la mort.